

YMPÄRISTÖ-
POLITIIKKA

Risto Haverinen

Vuorovaikutuksen jäsentäminen ympäristövaikutusten arvioinnissa

Opas hankkeesta vastaaville, suunnittelijoille
ja yhteysviranomaisille

Risto Haverinen

Vuorovaikutuksen jäsentäminen ympäristövaikutusten arvioinnissa

Opas hankkeesta vastaaville, suunnittelijoille
ja yhteysviranomaisille

HELSINKI 1999

ISBN 952-11-0532-1
ISSN 1238-8602

Kuvitus
Tapani Kauppinen

Oy Edita Ab
Helsinki 1999

Lukijalle

Ympäristövaikutusten arviointi nivoo asianosaiset ja suunnittelijat vuorovaikutukseen keskenään. Vuorovaikutuksen tehtävänä on tuottaa suunnitteluun tietoa ja uusia näkökulmia. Esimerkiksi hankkeiden tavoitteista ja vaihtoehtoista sekä arvioinnin toteuttamisesta on yleensä erilaisia näkemyksiä.

Tämän oppaan tarkoituksena on tukea YVA-menettelyssä esiin tulevien näkemysten hyödyntämistä suunnittelussa. Tavoitteena on tunnistaa keskeiset hanketta tai suunnitteluprosessia koskevat näkemyserot ja kirjata ne päätöksentekoa varten.

Opas on tarkoitettu hankkeesta vastaaville, suunnittelijoille ja yhteysviranomaisille. Oppaaseen tutustumista voi suositella myös arviointimenettelyyn osallistuville asianosaisille.

Oppaan I osa keskittyy vuorovaikutuksen hyödyntämiseen YVA-menettelyssä. II osa esittelee keinoja näkemyserojen tunnistamiseen. Keinot perustuvat laadullisen tutkimuksen menetelmiin.

Oppaassa ei käsitellä osallistumisen ja vuorovaikutuksen käytännön järjestämistä. Sitä koskevia aiempia julkaisuja ovat mm. Kansalaisten kokemuksia YVA-menettelyyn osallistumisesta (1997), Tielaitoksen Vuoropuheluopas (1997), Metsähallituksen Osallistavan suunnittelun opas (1997) sekä ympäristöministeriön opas Kun haluat vaikuttaa - osallistu elinympäristösi suunnitteluun (1998).

Vuorovaikutuksen jäsentäminen ympäristövaikutusten arvioinnissa on ympäristöministeriön osaprojekti hankkeessa, jonka tavoitteena on edistää sukupuolten tasa-arvoa julkisen hallinnon toiminnassa (tasa-arvon valtavirtaistamismenetelmien kehittäminen).

Sisällys

Lukijalle	3
------------------------	----------

I OSA

Vuorovaikutus ympäristövaikutusten arvioinnissa	7
--	----------

1 Johdanto	8
-------------------------	----------

Osallistumisen ja vuorovaikutuksen suunnittelu	8
--	---

Mitä vuorovaikutuksen jäsentäminen on?	9
--	---

Kuka jäsentämisestä vastaa?	9
-----------------------------------	---

2 Vuorovaikutuksen jäsentämisen tavoitteet	10
---	-----------

Kuunteleminen, ymmärtäminen, oppiminen	10
--	----

Näkemysten välittyminen päätöksentekoon	10
---	----

Arviointiprosessin tukeminen	11
------------------------------------	----

Hyväksyttävä suunnitelma	11
--------------------------------	----

3 Mistä näkemyserot yleensä johtuvat?	13
--	-----------

Näkemykset	13
------------------	----

Mahdollisuuksien ikkuna	13
-------------------------------	----

Reunaehdot ja liikkumavara	15
----------------------------------	----

Luottamus ja vastuusuhteet	15
----------------------------------	----

Hanke ja suunnitteluprosessi	16
------------------------------------	----

4 Näkemysten hyödyntäminen arvioinnin eri vaiheissa	18
--	-----------

Suunnittelun valmisteluvaihe	18
------------------------------------	----

Arviointiohjelman laatiminen	20
------------------------------------	----

Vaikutusten selvittäminen ja arviointiselostuksen laatiminen	20
--	----

Suunnitteluprosessin eri tilanteet	22
--	----

II OSA

Näkemyserojen tunnistaminen	25
--	-----------

5 Laadullinen analyysi	26
-------------------------------------	-----------

Teemoittelu	26
-------------------	----

Tyypittely	26
------------------	----

6 Näkemysten jäsentely	28
Aineiston ryhmittely	28
Teemat ja sitaatit	28
Tyypit ja yleistykset	30
Taulukointi	32
 7 Näkökulmat	 33
Miten näkökulma vaikuttaa näkemyksiin?	33
Näkökulmien tunnistaminen	34
Päätelyketjut	36
 8 Argumentaatio	 37
Järkevän ja perustellun ratkaisun etsiminen	37
Oman näkemyksen arvioiminen	37
Vuoropuhelun onnistuminen	37
Vinkkejä järkevään keskusteluun	38
Johtopäätöksistä	38
 Oppaan keskeistä sanastoa	 39
 Kiitokset	 41
 Kirjallisuutta	 42
 Liitteet	 47

I OSA

Vuorovaikutus ympäristövaikutusten arvioinnissa

Johdanto

Osallistuminen ja vuorovaikutus tuottaa YVA-menettelyssä paljon aineistoa. Arvioinnin aikana näkemyksiään esittävät hankkeesta vastaava, suunnittelijat, viranomaiset, kansalaisryhmät ja yksittäiset kansalaiset. Vuorovaikutuksessa on usein mukana myös tiedotusvälineitä, jotka välittävät tietoa suunnittelutilanteesta julkiseen keskusteluun.

Hankkeesta vastaava tarvitsee aineistoa suunnitelman laatimisessa ja arvioinnin toteuttamisessa. Päätöksentekijä puolestaan tarvitsee tietoa keskeisistä hanketta tai suunnitteluprosessia koskevista näkemyseroista omien ratkaisujensa pohjaksi. Asianosaisille on tärkeää saada näkemyksensä suunnittelijoiden ja päätöksentekijöiden tietoon ja päästä siten vaikuttamaan lopputulokseen.

Osallistumisen ja vuorovaikutuksen suunnittelu

Vuorovaikutuksen onnistumiseen vaikutetaan suunnittelun valmisteluvaiheesta alkaen. Osallistumisen tavoitteista, laajuudesta ja osallistumismenetelmistä päädettyä ratkaistaan, millä tavoin ja millaisiin asioihin suunnitelmassa asianosaiset voivat näkemyksillään vaikuttaa.

Osallistumiseen kuuluu YVA-laissa ja -asetuksessa mainittu tiedottaminen, kuuleminen, mielipiteiden ja kannanottojen esittäminen, lausuntojen antaminen sekä muu vuorovaikutus ympäristövaikutusten arvioinnin aikana. Hankkeesta vastaavan suunnitelma osallistumisen järjestämisestä sisältyy arviointiohjelmaan ja tukee vuorovaikutusta hankkeen suunnittelussa.

Osallistumisjärjestelyt ja vuoropuhelumenetelmät vaikuttavat siihen, miten asianosaiset voivat käytännössä osallistua, ja millä tavoin näkemykset pääsevät vuorovaikutuksessa esiin. Vuorovaikutuksen suunnittelussa on huomioitava, että osallistumistilaisuudet voivat suosia joitain asianosaisten ryhmiä toisten kustannuksella.

Esimerkiksi yleisötilaisuus kannattaa järjestää sellaisena vuorokaudenaikana, joka sopii myös pienten lasten yksinhuoltajille ja vanhuksille. Tavanomaiset kokousjärjestelyt suosivat esiintymään tottuneita ja hyvin koulutettuja henkilöitä. Sen sijaan pienryhmässä ei juuri tarvita esiintymistottumusta oman näkemyksen esittämiseen.

Mitä vuorovaikutuksen jäsentäminen on?

Vuorovaikutuksen jäsentäminen on osa YVA-menettelyä. Sillä tarkoitetaan:

- (1) Asianosaisten esittämien näkemysten kokoamista ja hyödyntämistä suunnitelmaa laadittaessa ja arviointia toteutettaessa.
- (2) Keskeisten hanketta tai suunnitteluprosessia koskevien näkemyserojen tunnistamista ja kirjaamista päätöksentekoa varten.

Asianosaisten näkemyksiä tarvitaan muun muassa:

- hankkeen tavoitteista ja suunnittelun toimintatavoista sovittaessa
- lähtötietojen hankinnassa
- vaihtoehtojen muodostamisessa
- vaikutusten tunnistamisessa ja rajauksessa
- vaihtoehtojen vertailussa ja valinnassa

YVA-menettelyn aikana asianosaisten näkemyksiä kootaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa: yleisötilaisuuksissa, ryhmätyöskentelyssä, suunnittelija-tapaamisissa jne. Tätä aineistoa täydennetään tarvittaessa kyselyin ja haastatteluin sekä palautelomakkeita käyttämällä. Asianosaisten näkemyksiä voidaan kartoittaa myös aiempia kirjallisia aineistoja ja media-aineistoja analysoimalla. Eri asianosaisten ryhmien tavoittamiseksi on tärkeää yhdistää erilaisia tiedonhankintamenetelmiä.

Näkemyksiä hyödynnetään myös yhdistysten, yhteisöjen, viranomaisten ja kansalaisten yhteysviranomaiselle toimittamista mielipiteistä ja lausunnoista arviointiohjelman ja -selostuksen kuulemisen yhteydessä.

Kuka jäsentämisestä vastaa?

Vuorovaikutuksen jäsentäminen kuuluu hankkeesta ja YVA-menettelystä vastaavalle. Arvioinnin aikana ilmenneet näkemyserot ja niiden huomioiminen raportoidaan arviointiselostuksessa.

Myös yhteysviranomaisen on tärkeää jäsentää vuorovaikutusta antaessaan lausuntoja arviointiohjelmasta ja -selostuksesta. YVA-lain mukaan yhteysviranomainen laatii yhteenvedon asianosaisten toimittamista kirjallisista mielipiteistä ja lausunnoista. Vuorovaikutuksen jäsentäminen auttaa johtopäätösten tekoa ja tukee arviointiprosessin laadun varmistamista.

2

Vuorovaikutuksen jäsentämisen tavoitteet

Vuorovaikutuksen jäsentämisen tarkoituksena on tukea mielekkäiden ja toteuttamiskelpoisten vaihtoehtojen muodostamista suunniteltavalle hankkeelle. Eri vaihtoehtojen on erilaisia vaikutuksia, toisaalta vaikutusten merkittävyys koetaan eri tavoin. Vaikutusten tunnistaminen ja rajaaminen sekä vaihtoehtojen vertailu edellyttävät siksi suunnitelman ja arvioinnin toteuttamisen kannalta keskeisten näkökulmien tunnistamista. Esimerkiksi lasten tai vanhuslasten näkökulma ei välttämättä tule esiin edustuksellisten intressiryhmien mielipiteistä ja lausunnoista.

Joskus näkemykset voivat poiketa toisistaan niin paljon, että osapuolten on vaikea löytää yksimielisyyttä suunnitelmasta tai arvioinnin toteuttamisesta. Vuorovaikutuksessa osapuolet kuitenkin kuulevat toistensa näkemyksiä ja muodostavat aktiivisesti omia näkemyksiään. Vuorovaikutuksen jäsentäminen auttaa tunnistamaan näkemyserojen taustalla vaikuttavia näkökulmia.

Kuunteleminen, ymmärtäminen, oppiminen

Parhaimmillaan vuorovaikutuksen tuloksena syntyy uutta tietoa, joka voi muuttaa osapuolten näkemyksiä. Vuorovaikutuksen epäonnistuessa näkemykset helposti lukkiintuvat. Vuorovaikutuksen jäsentämisen tarkoituksena on ehkäistä tarpeettomia vastakkainasetteluja ja helpottaa vuoropuhelua eri osapuolten välillä.

Sekä hankkeesta vastaavalta, suunnittelijoilta että asianosaisilta vaaditaan halua kuunnella ja ymmärtää toistensa näkemyksiä. Näkemyksistä ei välttämättä saavuteta yksimielisyyttä. YVA-menettelyn ja päätöksenteon avoimuutta lisää, jos myös näkemyseroista voidaan reilusti keskustella. Se on myös edellytyksenä sille, että ympäristövaikutusten arvioinnista voi muodostua oppimisprosessi kaikille osapuolille.

Näkemyksen välittyminen päätöksentekoon

Hankkeesta vastaavan ensisijaisena tavoitteena on saada aikaan hyväksyttävä suunnitelma hankkeen toteuttamiseksi. Arvioinnin tilaajana hän vaikuttaa ratkaisevasti siihen, millaisen painoarvon osallistuminen ja vuorovaikutus suunnittelussa saa.

Jotta suunnittelutyö etenisi sujuvasti, vastakkainasettelua pyritään usein välttämään. Toisaalta näkemyseroja ei ehkä haluta tuoda julki, koska YVA halutaan toteuttaa mahdollisimman nopeasti. Näkemyserojen käsittely jo suunnittelun yhteydessä kuitenkin ehkäisee myöhemmin aiheutuvia ristiriitoja, kun asianosaisten näkemykset välittyvät paremmin hankkeen suunnitteluun ja sitä koskevaan päätöksentekoon.

Arviointiprosessin tukeminen

YVA jäsentää suunnittelun selkeisiin osavaiheisiin. Esimerkiksi vaihtoehtojen muodostamiseen, vaikutusten tunnistamiseen ja rajaukseen sekä vaikutusten arviointiin liittyy erilaisia tavoitteita ja tehtäviä. Käytännössä myös hankkeen aikataulu ja toimintasuunnitelma rakentuvat näiden tavoitteiden ja tehtävien perusteella.

Suunnitteluun voi liittyä paljon rutiininomaista toimintaa. Esimerkiksi osallistumisjärjestelyjä voidaan perustella hankkeesta vastaavan tai arvioinnin tekijän aiemmillä kokemuksilla. Hankkeet ja ympäristöt kuitenkin vaihtelevat, ja erilaisissa suunnittelutilanteissa nousee esille eri näkökulmia. Vuorovaikutuksen jäsentäminen tukee hyvin toteutettua suunnittelu- ja YVA-prosessia, jossa eri työvaiheet kytkeytyvät johdonmukaisesti ja perustellusti toisiinsa.

Vuorovaikutuksen jäsentämisessä keskeisiä kysymyksiä:

- Asianosaisia kuullaan, mutta kuunnellaanko ja ymmärretäänkö heidän näkemyksiään heidän omista lähtökohdistaan käsin?
- Edustaako osallistumisen ja vuorovaikutuksen tuottama aineisto riittävästi eri asianosaisten ryhmiä?
- Onko osallistuminen pelkkä rituaali, unohtuuko ympäristövaikutusten arvioinnin prosessiluonne?
- Vastaako vuorovaikutus sekä suunnittelijoiden että asianosaisten odotuksia?
- Kehittyvätkö osapuolten näkemykset arvioinnin aikana, vai saadaanko osallistumisen ja vuorovaikutuksen tulokseksi vain lista irrallisia mielipiteitä?
- Toimiiko vuoropuhelu ja tiedonkulku hyvin, kärjistyvätkö ristiriidat?

Hyväksyttävä suunnitelma

Ympäristövaikutusten arvioinnin tulisi tuottaa monipuolinen aineisto päätöksentekoa varten. Tavoitteena on YVA-lain hengen mukainen moniarvoinen ja monipuolinen suunnitelma, jonka mahdollisimman moni asianosaisista voi hyväksyä. Suunnitelmaan saattaa jäädä vakavia puutteita, jos tärkeitä näkökulmia jää osallistumisen ja vuorovaikutuksen yhteydessä tunnistamatta. Jotkut osapuolet voivat silloin kokea arvioinnin merkityksettömänä.

Eri osapuolten tavoitteita vuorovaikutukselle:

Hankkeesta vastaava

- lähtötietojen hankkiminen
- suunnittelutiedon tiivistäminen
- keskittyminen oikeisiin kohteisiin (hankkeessa ja hankealueella)
- hankkeen vaikutusalueella vallitsevien arvojen selvittäminen
- hankkeeseen suhtautumisen selvittäminen
- tärkeiksi koettujen asioiden selvittäminen
- osallistumisen kattavuus
- luottamuksen herättäminen
- asiassa pitäytyminen, faktatiedon välittäminen
- hyväksyttävyyden lisääminen
- osapuolten sitouttaminen suunnitteluun

Yhteysviranomainen

- erilaisten näkemysten ja näkökulmien selvittäminen
- monipuolisen tiedon saaminen hankkeen vaikutuksista ympäristöön ja eri väestöryhmille
- näkemysten välittyminen suunnitteluun ja päätöksentekoon
- tietopohjan syventäminen (tieto on arvosidonnaista)
- asioiden suhteuttaminen toisiinsa
- eri osapuolten ymmärryksen lisääminen

Asianosainen (osallinen)

- tiedon saaminen hankkeesta ja arvioinnin toteuttamisesta
- omien tai edustamansa ryhmän intressien huomioon ottaminen
- keskustelu siitä, millaisia merkityksiä suunnitelmassa ja arvioinnissa käsiteltäville asioille annetaan
- osallistumisen ja vuoropuhelun pelisääntöjen selvittäminen
- mahdollisuus osallistumiseen ja näkemysten esittämiseen
- oman tiedon ja kokemuksen välittäminen suunnitteluun ja päätöksentekoon

Mistä näkemyserot yleensä johtuvat?

3

Näkemykset

Näkemyksellä tarkoitetaan tiettyä asennoitumis- tai suhtautumistapaa, käsitystä jostakin asiasta. Näkemykset muodostavat kokonaisuuksia, joihin sisältyy sekä tietoa, intressejä että arvoja. Niitä on vaikea asettaa keskenään paremmuus- tai arvojärjestykseen.

Näkemyksiä esittäessä tiedon roolia pidetään usein tärkeänä. Näkemykset voivat perustua faktatietoon tai sen tulkintaan. Käytännössä monet toimijat eivät perustele näkemyksiään riittävästi. Perustelut eivät myöskään välttämättä käy ilmi muille toimijoille, koska monia asioita pidetään itsestäänselvyyksinä.

Esimerkkejä erilaisista tavoista perustella näkemyksiä:

Tieto

- "Olemme asukasyhdistyksemme voimin tutkineet alueen meluarvoja. Arviointiohjelmassa esitetty arvio aamun ruuhkatunteina ei omien mitaustemme mukaan pidä paikkaansa!"

Intressit

- "Rekkojen lisääntyminen on silmiinpistävää ja kuultavaa. Meluun ei totu, vaan se ärsyttää ja pahoittaa mielemme, jopa vieraamme huomaavat selvän eron entisen ja nykyisen tilanteen välillä."

Arvot ja arvostukset

- "En näe ohikulkutietä välttämättömänä. Liikenne sujuu pikkuruuhkista huolimatta ihan hyvin."

Mahdollisuuksien ikkuna

Osallistuminen ja vuorovaikutus käynnistyy tavallisesti arviointiohjelmaa laadittaessa. Kun asianosaiset yleensä ensimmäistä kertaa kuulevat suunnitelmasta, heille avautuu myös mahdollisuus esittää näkemyksensä hankkeesta ja arvioinnin toteuttamisesta. Näkemyksillä halutaan vaikuttaa monin eri tavoin.

Vaatimuksia, pyyntöjä, käskyjä, neuvoja:

- "Ainakin puusto ja kasvisto säilytettävä!"
- "Meluselvitys ei yksin riitä."
- "Lasten elinympäristön kannalta olisi tärkeää, että myös tämä vaihtoehto otettaisiin tutkittavaksi."

Ehdollisia sitoumuksia:

- "Jos vaihtoehto valitaan, tulen vaatimaan asianmukaisen korvauksen asuntoni arvonalennuksesta."

Vetoamista, suostuttelua:

- "Täällä on paikalla paljon meitä maanviljelijöitä, jotka hyvin tiedämme kuinka tärkeästä hankkeesta tässä on kyse. Hanketta ei tule enää viivytellä."
- "Varsinkin naiset ja lapset käyttävät joukkoliikennettä. He tarvitsevat turvalliset pysäkkien paikat."

YVA avaa suunnittelussa "mahdollisuuksien ikkunan", jonka kautta monia erilaisia tavoitteita, toiveita ja odotuksia kanavoidaan yhdellä kertaa päätöksentekoon. Vuoropuhelun alkuvaiheessa erilaiset aineelliset intressit usein korostuvat. Hankkeen vaikutukset saatetaan nähdä ainoastaan itselle aiheutuvin.

Intressit:

- "Suunniteltu siltaratkaisu rumentaisi maisemaa ja monien ajoramppien takia jouduttaisiin taloja purkamaan."
- "Asuntomme sijaitsee toisessa kerroksessa. Melu ruuhka-aikoina ja muutenkin on niin kova, etten voi kuunnella radiota tai TV:tä ikkunan ollessa auki."

Vaikuttaminen ilmenee usein suostutteluna siten, että muiden halutaan omaksuvan jokin tietty näkemys. Suostuttelu voi liittyä esimerkiksi vaihtoehtojen valintaan tai toteuttamistapaan. Näkemyksissä voidaan myös sitoutua johonkin, vedota johonkin, valittaa jostakin tai syyttää jotakin.

Hankkeen toteuttaminen:

- "Hanke ei sovi kulttuurihistoriallisestikin arvokkaaseen puutalomiljööseen!"
- "Suunnittelun tavoitteisiin tulee liittää sidosryhmien valinnan perusteet sekä tavoitteet myös asukkaiden osallistumiselle."
- "Suunnittelijat sanovat, että meluntorjunta on vaikeaa. Mutta voidaanhan meluaitoja koristaa ja somistaa ympäristötaiteen keinoin, jos niin halutaan, ja niitä voidaan pehmentää istutuksin."

Hankkeesta vastaava odottaa näkemyksiltä selkeyttä ja välitöntä sovellettavuutta suunnittelussa. Käytännössä näkemykset ovat moniulotteisia ja esimerkiksi yleisötilaisuuksissa käydyt keskustelut usein hajanaisia ja poukkoilevia. Näkemykset myös muotoutuvat ja selkiytyvät vuorovaikutuksen aikana.

Reunaehdot ja liikkumavara

Suunnittelun aikaiset valinnat ja ongelmanmäärittelyt rajaavat päätöksen teon liikkumavaraa. Käytännössä esimerkiksi osallistumismenetelmät ovat reunaehtona sille, miten monipuolista tietoa vuorovaikutus tuottaa suunnittelua varten. On esimerkiksi voitu käyttää menetelmiä, jotka eivät sovelu kaikille ryhmille.

Mistä on jo päätetty, mistä voidaan keskustella?

Suunnittelijoilla ja asianosaisilla voi olla näkemyseroja siitä, mistä asioista vuoropuhelutilanteessa voidaan tai on tarpeen keskustella. Yhtenä syynä voi olla epätietoisuus siitä, mistä asioista ennen YVAn käynnistämistä on jo ratkaisevasti päätetty, ja mihin vuoropuhelulla voidaan vielä vaikuttaa.

Tehdyt päätökset:

- "Arviointiohjelma pyrkii perusteettomasti kuvaamaan alueen nykytilannetta painottamalla tulevaa liikenneverkkoa, esittämällä hankkeen perusteina lähinnä vain muita samankaltaisiksi suunniteltuja tiehankkeita. Kuvaus on ongelmallinen siksi, ettei ohjelmassa ole osattu erottaa sitä, mitkä hankkeen perusteina kuvatuista hankkeista ovat suunnitelmia ja mitkä hankkeista jo tehtyjä päätöksiä."

Luottamus ja vastuusuhteet

Luottamuksen puute voi tehdä lievistäkin näkemyseroista suuria. Luottamusta lisää selkeät pelisäännöt ja tieto suunnittelun vastuusuhteista. Hankkeesta vastaavan on tehtävä selväksi, miten YVA liittyy hanketta koskevaan päätöksentekoon, ja miten arvioinnin tulokset vaikuttavat jatkosuunnitteluun.

Omien vaikutusmahdollisuuksien tiedostaminen:

- "Voimattomuus on ehkä sellainen mikä tulee sitten kun ei tunnu, että oma ääni tulee kuuluviin. Vaikka on paljon ihmisiä, niin ne ovat vain sellainen pelinappula. Ei kunnioiteta sitä näkemystä ja asiantuntemustakin omalta alueelta."

Luottamuksen syntyyn vaikuttavat muun muassa:

Tiedon saanti ja arviointitiedon riittävyys

- Välitetäänkö hankkeesta riittävästi tietoa asianosaisille?
- Tutkitaanko hankkeen vaikutukset riittävän kattavasti?

Puolueettomuus ja riippumattomuus

- Ovatko YVAssa tehtävät selvitykset puolueettomasti tehtyjä, voiko hankkeesta vastaava vaikuttaa niiden sisältöön?
- Onko yhteysviranomainen riippumaton?

Näkemyksen kirjaaminen ja painoarvo suunnittelussa

- Kirjataan kaikki näkemykset?
- Millaiset näkemykset otetaan todella huomioon?

Edustavuus ja puheoikeus

- Kuka tai ketkä ovat oikeutettuja edustamaan asianosaisia?

Hanke ja suunnitteluprosessi

Näkemyserot voivat koskea itse hanketta tai suunnittelun ja arvioinnin käytännön järjestelyjä. Hanketta koskevat näkemyserot ilmenevät usein kiistelynä tiedon paikkansapitävyydestä tai sovellettavuudesta suunnittelussa. Ristiriitaiset tiedot antavat pontta epäilyksille, että jokin toinen osapuoli haluaa tiedoillaan johtaa muita harhaan.

Tiedon paikkansapitävyys:

- "Lipukkajärventien läpiajoliikenteen alkuperäinen liikennelaskelma ja arviointiselostuksessa raportoidut liikennemäärät ovat ristiriitaiset."
- "Annetaan kuva, että ikään kuin näillä alueilla haitat olisivat poistettavissa melusuojoilla. Kuitenkin tällä meidän alueella niiden merkitystä väheksytään."

Näkemyseroja voi liittyä seuraaviin kysymyksiin:

Hanke

- Onko hanke tarpeellinen, miten sitä perustellaan?
- Mitä hankkeella tavoitellaan?
- Mitkä ovat hankkeen hyödyt ja haitat?
- Minkälaisia riskejä, epävarmuustekijöitä ja uhkakuvia hankkeeseen liittyy?

Suunnittelun tai YVA-menettelyn käytännön järjestelyt

- Mikä on YVAn ja suunnitelman aikataulu?
- Miten YVA liittyy muuhun suunnitteluun?
- Millaisia osallistumisjärjestelyt ja -menetelmät ovat?
- Miten vaikutukset kohdentuvat, kuinka merkittäviä ne ovat?

4

Näkemyksen hyödyntäminen arvioinnin eri vaiheissa

Suunnittelun valmisteluvaihe

Osallistumisen ja vuorovaikutuksen tavoitteet ja toteuttaminen määritellään alustavasti jo suunnittelun valmisteluvaiheessa. Suunnittelua käynnistettäessä tulisi systemaattisesti selvittää ne tahot, joihin suunnitelmalla toteutuessaan saattaa olla vaikutuksia. Tahot voivat olla olemassaolevia edustuksellisia intressiryhmiä kuten yhdistykset. Lisäksi voi kuitenkin olla ryhmiä, joilla ei ole varsinaista edustusta. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi eri sukupuolet tai ikäryhmät. Ne edustavat suunnittelussa usein niin kutsuttuja heikkoja intressejä.

Jos hankkeella on aiempaa suunnitteluhistoriaa, tietoa ryhmistä ja näkemyksistä on usein jo olemassa. Valmisteluvaiheessa voidaan siten hyödyntää olemassaolevia aineistoja ja media-analyysia (kuva 1). Ryhmät ja ryhmien näkemykset ovat voineet kuitenkin muuttua, mikä on otettava huomioon osallistumismenetelmiä valittaessa. Muutaman avainhenkilön haastattelulla saadaan usein ensiarvoisen tärkeää ajantasaista tietoa.

Suunnittelun käynnistysvaiheessa näkemyksiä on tarpeen alustavasti selvittää, jotta osattaisiin ennakoida vuoropuhelun laajuus ja mahdolliset odotettavissa olevat ristiriidat. Tavoitteena on mahdollistaa suunnittelun alkuvaiheesta alkaen erilaisten näkemysten esillepääsy suunnittelussa tehtäviin valintoihin.

Menetelmät ja aineistot:

- aiemmat selvitykset ja hankkeeseen liittyvät tutkimukset
- media-analyysi (aiempi lehtikirjoittelu)
- avainhenkilöiden haastattelut (teemahaastattelut)

Kysymyksiä suunnittelun valmisteluvaiheessa:

- Mihin ryhmiiin suunnitelmalla saattaa olla vaikutuksia?
- Mitkä ovat keskeiset intressiryhmät, millaisia osallistumista ja vuorovaikutusta koskevia tavoitteita ja odotuksia heillä on?
- Millaisia näkemyseroja YVA-prosessin aikana on odotettavissa?
- Miten varmistetaan myös heikkojen intressien edustus ja näkemysten välittyminen suunnitteluun?

Lipukkalan Sano

Päätoimittajalta

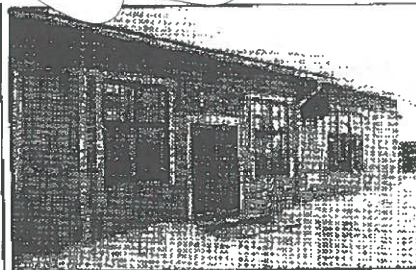
Lipukkala tarvitsee ohi-yhtenäkkään tuntina ar- Ohikulkuteitä on suunniteltu kuntaamme jo entistä selvemmin esil- den aikana alita rajoja. 1970 -luvulta lähtien. le sen jälkeen kun Tie- Tutkimustulosten mu- Insinööri Erikson pe- piiriteetä liikennemit- kaan Lipukkalanraitilla rustelee ohikulkutien taukset Liikkalan läpi lähinnä rekat ja niiden rakentamisen ajan- menevällä Lipukkalan-suuret nopeudet vai- kohtaisuutta sillä, että raitilla. kytä meluun ja lii- missään muualla ei sa- mankokoien kuntakes- kulje yhtä- kaiden ajo-

Ohitustie eroon liikenneongelmista?

Kunnanvaltuutettu Ensio Ammas lähestyy lehteämme: Lipukan Sanomat -lehden me vuoden vi- sessä numero- joitettiin ajatuk- jonka mukaan kalan liikenne- mia voitaisi- ratko- tie- Le- tä- si- k- s- i- ka- teeltä- pidety- ja Vaal- rauho- Tämä

VA
JUL
TÄN
HOPEA
MUODI
LAADU
MYÖS JUHLA

Onkos tämä Lipukkalan ohitustie nyt niin ristiriidaton juttu, mitä hankkeesta vastaava antaa ymmärtää....

Historiallista Lipukkalan maamiestaloa uhkaa tuho, sillä saamiemme tietojen mukaan ohikulkutie on linjattu suoraan talon päältä.

Liisa Ala-Lipukka

Viimeaikojen keskus-Lipukkalan laulu- ja telu ohikulkutien tar- tanssifestivaalit ja peellisuudesta on nyt mikä erityisesti on

Hyvä suunnittelija tutustuu heti alussa erilaisiin hanketta koskeviin näkemyksiin, jotta osallistumisen ja suunnittelun resurssit voidaan jatkossa kohdistaa oikein.

Arviointiohjelman laatiminen

Tavoitteena on, että hankkeen YVA-menettely etenee suunnittelun kanssa samanaikaisesti. Vaihtoehtoja voidaan tarvittaessa muuttaa, karsia tai muodostaa lisää, mikäli arvioinnin aikana esitetyt näkemykset antavat siihen aihetta.

Arviointiohjelmaa laadittaessa asianosaisten näkemyksiä hyödynnetään tavoitteiden asettelussa, vaihtoehtojen muodostamisessa ja karsimisessa sekä vaikutusten tunnistamisessa ja rajauksessa (ks. näkemysten jäsentely, oppaan II osassa). Tiedossa olevat tavoitteita, vaihtoehtoja ja vaikutuksia koskevat näkemyserot kirjataan suunnittelun tueksi.

Vuoropuhelutilanteissa asianosaisten näkemyksiä tulee aktiivisesti kuunnella. Arvioinnin tekijän on hyvä kirjata vaikutelmat mahdollisimman pian ylös (kuva 2). On tärkeää myös huomioida, miten keskusteluun osallistuvat edustavat esimerkiksi eri väestöryhmiä.

Myös yhteysviranomaisen edustajan kannattaa pysyä ajantasalla siitä, mistä vuoropuhelussa kulloinkin keskustellaan. Toimiessaan järjestettävien osallistumistilaisuuksien koollekutsujana tai puheenjohtajana hän saa tärkeää perustietoa arviointiohjelmasta annettavaa lausuntoaan varten.

Menetelmät ja aineistot:

- kohteeseen tutustuminen
- (teema)haastattelut
- kyselyt
- esittely- ja yleisötilaisuudet
- pienryhmäkeskustelut
- kävelykierros kohdealueella

Kysymyksiä arviointiohjelman laatimisvaiheessa:

- Ovatko suunnitellut osallistumis- ja vuoropuhelumenetelmät riittäviä ja tasapuolisia eri asianosaisten ryhmien kannalta?
- Onko asetettuja hankkeen tavoitteita tarpeen muuttaa?
- Onko suunnitteluongelman rajausta pätevästi ja riittävästi perusteltu?
- Onko vaikutusalueen rajausta perusteltu hyvin?
- Tulevatko vaihtoehdot kattavasti ja riittävästi esille?
- Miten vaikutusten merkittävyys määräytyy?
- Tarvitaanko uusia vaikutusselvityksiä?
- Onko suunnitelman toteutumisesta odotettavissa vaikutuksia, jotka ovat jollekin ryhmälle kohtuuttomia?

Vaikutusten selvittäminen ja arviointiselostuksen laatiminen

Mielipiteissä ja lausunnoissa sekä muun vuorovaikutuksen yhteydessä esiin tulleet näkemykset otetaan huomioon arviointitietoa tuotettaessa.

Kuva 2.

.....Ei tämä ole mikään takapihallmiö ollenkaan. Ei tämä Lipukkalan kannalta ole, siis en minä usko ollenkaan, siis, että täällä, mutta muuten kuin noiden, jotka on ihan siinä, että menettävät koko maisemansa, niin niillä on tietysti se oma intressinsä, mutta....

Etä tuota, en minä ole missään yhteydessä siihen tiehen, itse asiassa, vaan minua kiinnostaa tämä Lipukkala kokonaisuutena ja tuota, minä en näkisi tässä ollenkaan sitä normaalia takapihailmiötä. Siis yleensä nämä tielinjaukset nimenomaan ja niihin liittyvät valitukset kohdistuvat just siihen, että minä en halua sitä minun pihalleni mutta naapurin pihalle saa kyllä tehdä. Mutta täällä ei ole kyllä sitä. Kyllä tämä on niin kuin hyvin yleistä ja hyvin kokonaisvaltaista minun mielestäni tätä ajattelu täällä. Etä se on kyllä poispöyhitty meiltä se, että me katsottaisiin niin kuin omaa pihaa.....

Ymmärtävä suunnittelija pyrkii aktiivisesti kuuntelemaan ja kirjaa heti vaikutelmiaan. Hän ottaa huomioon riittävän ajoissa erilaisia näkemyksiä tavoitteista, vaihtoehtoista ja niiden vaikutuksista. Näin voidaan välttää tarpeettomia ristiriitoja.

Menetelmät ja aineistot:

- arviointiohjelmasta jätetyt mielipiteet ja lausunnot sekä yhteysviranomaisen lausunto
- esittelyt ja näyttelyt: pienimuotoiset kyselyt ja haastattelut
- yleisötilaisuudet: suulliset ja kirjalliset puheenvuorot
- tilaisuuksista kootut kokouspöytäkirjat ja muistiot
- kyselyt ja haastattelut erityisesti ihmisiin kohdistuvia vaikutuksia arviotaessa

Kysymyksiä arviointiselostuksen laatimisvaiheessa:

- Onko eri asianosaisten ryhmien arviointiohjelmavaiheessa ja arvioinnin aikana esittämiä näkemyksiä hyödynnetty riittävästi ja tasapuolisesti?
- Ilmaantuuko perusteltua tarvetta uusille vaihtoehdoille?
- Millä tavoin eri ryhmille aiheutuvia vaikutuksia voidaan lieventää tai kompensoida?
- Löytyykö keinoja, joilla mahdolliset hankkeen epävarmuustekijät ja riskit voidaan minimoida?
- Mihin seikkoihin YVAn jälkeinen seuranta tulisi kohdistua?

Yhteysviranomainen laatii lausunnoista yhteenvedon ja antaa oman lausuntonsa arviointiselostuksesta. Hankkeesta vastaava jäsentää arviointiselostuksesta jätetyt kirjalliset mielipiteet ja lausunnot sekä osallistumistilaisuuksissa käydyn vuoropuhelun jatkosuunnittelua varten. Hankkeen vaikutukset tulisi esittää siten, että ne käyvät mahdollisimman selkeästi ilmi eri ryhmien ja asetettujen tavoitteiden kannalta (kuva 3).

Suunnitteluprosessin eri tilanteet

Osallistumisen ja vuorovaikutuksen tuottamaa aineistoa on tarkoitus hyödyntää koko suunnitteluprosessin ajan. YVAn eri osapuolten kannalta näkemysten hyödyntäminen korostuu seuraavissa suunnittelutilanteissa.

Hankkeesta vastaava

- Suunnittelun alku: kun määrätään resurssit ja arvioinnin tekijät
- Vaihtoehtojen valintavaihe: kun vaihtoehtoja suljetaan pois
- YVAn päättäminen: kun arviointitieto välitetään päätöksentekoon

Kuva 3.

Vaihtoehdot	0+ kevyt nykyisen Lipukalan tien kevyt parantaminen: liikennevalot Vaahteranriesteykseen, hidasteita	1 Ohikulkutie Tyrvännön ja Kirkkorannan kautta	2 Ohikulkutie Tyrvännön ja Laitilan kautta	2b Ohikulkutie Tyrvännön ja Laitilan kautta, pyörätien rakentaminen Lipukalan tielle
Tavoitteet				
<p>melu vähenee</p> <p>liikenneonnettomuudet vähenevät</p> <p>raskaan liikenteen nopeus kasvaa</p> <p>kulttuuriperintön säilyminen</p>	<p>melualueella 2789 ihmistä, tavoite ei toteudu</p> <p>laskennallisesti 4 onnettomuutta vuodessa</p> <p>toteutuu</p> <p>Kirkkoranta ja liiket säilyvät, tien myötä muuttuu, kato purettavalla</p> <p>kaivostoinnille karsittu, keskustan liiketioihin lisää asiakkaita</p>	<p>melualueella 358 ihmistä, Kirkkoranta erkaa melulle</p> <p>laskennallisesti 2 onnettomuutta</p> <p>tavoite toteutuu</p> <p>tavoite ei toteudu. Kirkkoranta ja Maamlesto tuhoutuvat</p> <p>kaivostoinnille edullinen, keskustan liiketioille vähemmän ohikukuasiakkaita</p>	<p>melualueella 58 ihmistä, etupäässä vanhukia</p> <p>0,6 onnettomuutta</p> <p>tavoite toteutuu</p> <p>maisemapiilot piliikoutuvat</p> <p>kaivostoinnille edullinen, maanviljelijöiden lisäänsiot vähenevät, keskustan liiketioille vähemmän ohikukuasiakkaita</p>	<p>ks Ve 1</p> <p>0,5 onnettomuutta</p> <p>tavoite toteutuu</p> <p>Pyörätie vaikeasti sovitettavissa kapealle raitille</p> <p>kaivostoinnille edullinen, keskustan liiketioille vähemmän ohikukuasiakkaita</p>
Rat	ensivaiheessa 1			

Nyt onkin helppoa vertailla linjausvaihtoehtoja, kun tietää eri ryhmien näkemykset ja perustelut.

Erittelevä suunnittelija esittää vaikutukset eri intressiryhmien ja asetettujen tavoitteiden kannalta.

Yhteysviranomainen

- Arviointiohjelma: kun muodostetaan ja rajataan vaihtoehtoja, kun suunnitellaan osallistuminen ja vuorovaikutus
  - lausunto: yhteenveto arviointiohjelmasta jätetyistä mielipiteistä ja lausunnoista
- Arviointiselostus: kun vertaillaan vaihtoehtoja ja vaikutuksia
  - lausunto: yhteenveto arviointiselostuksesta jätetyistä mielipiteistä ja lausunnoista

Asianosainen (osallinen)

- Suunnittelun alku: kun määritellään, mihin päätöksiin osallistumisella ja vuorovaikutuksella voidaan vaikuttaa (osallistumisen raamit)
- Vaihtoehtojen muodostaminen: kun valitaan vakavasti otettavat toteuttamisvaihtoehdot
- Vaihtoehtojen karsiminen: kun keskustellaan eri vaihtoehdoista ja niiden perusteluista

II OSA

Näkemyserojen tunnistaminen

5

Laadullinen analyysi

Suunnitteluprosessi voi olla monivaiheinen ja vaikeasti hahmotettava kokonaisuus. YVA-menettelyyn osallistuvilla vuorovaikutus muiden osallistujien kanssa auttaa ymmärtämään paremmin suunnittelutilannetta ja muodostamaan siitä oman näkemyksen. Näkemykset voivat muotoutua ja täsmentyä osallistujille itselleenkin vasta prosessin aikana.

Laadullisessa analyysissä eritellään näkemyserojen taustalla vaikuttavia tekijöitä. Käytännössä näkemyksistä etsitään eroja ja yhtäläisyyksiä niiden sisällön (teemoittelu) ja ominaisuuksien (tyypittely) avulla.

Teemoittelu

Teemoittelu tarkoittaa vuoropuheluaineiston jakamista erilaisten aiheiden mukaan. Näkemyksiä ryhmitellään aluksi sisältönsä perusteella erilaisiin teemuokkiin.

Teemaa voi verrata teemakarttaan, josta ilmenee vaikkapa kesämökkien sijainti jollakin alueella (kuva 4). Näkemyksiä ryhmiteltäessä teemana voi olla esimerkiksi hankkeen hyödyt ja haitat tai YVAN tekijöiden toiminta. Vuoropuheluaineisto käydään kokonaisuudessaan läpi, ja näkemykset ryhmitellään systemaattisesti joko ennalta määriteltujen tai aineistosta esiin tulevien teemojen mukaan.

Tyypittely

Tyypittelyssä näkemyksiä yleistetään etsimällä niistä yhteisiä ominaisuuksia. Yleistämisen tulee perustua johonkin määrättyyn asiasisältöön. Toisin sanoen, tiettyä teemaa (esim. hankkeen hyödyt ja haitat) koskevat näkemykset voivat muodostaa erilaisia näkemystyyppejä, jotka katsotaan tunnusomaisiksi jonkin ryhmän jäsenille.

Ryhmälle ominaisia näkemyksiä:

- "Tyypillinen keski-ikäisten miesten näkemys tiellä liikkumisesta."
- "Näinhän asukasyhdistysten puheenjohtajat aina sanovat, kun niiltä menee kysymään näkemyksiä tien rakentamisesta. Kannattaisi kysyä muiltakin alueen asukailta!"

Näkemysten yleistäminen on vuoropuhelussa varsin tavallista. Samaan tapaan myös teemakarttaesimerkissä ympäristön ja maiseman luonteesta voidaan jossain määrin päätellä, minkätyyppisiä mökkejä tietyllä alueella on (kuva 4).

Kuva 4.

6

Näkemysten jäsentely

Aineiston ryhmittely

Tavallisesti arviointiohjelmasta ja -selostuksesta jätetyt mielipiteet ja lausunnot ryhmitellään esittäjänsä tai alkuperänsä mukaan. Esimerkiksi viranomaislausunnot, kuntien lausunnot sekä yksityiset mielipiteet ja lausunnot niputetaan erikseen. Yksityiset jakaantuvat edelleen yhdistysten, toiminnanharjoittajien ja yksittäisten kansalaisten mielipiteisiin ja lausuntoihin.

Ryhmittely esittäjän tai alkuperän mukaan ei välttämättä anna riittävän monipuolista kuvaa erilaisista näkemyksistä. Mielipiteitä ja lausuntoja voidaan myös ryhmitellä muilla tavoilla, esimerkiksi vaikutusalueittain tai esittäjän sukupuolen mukaan. Varsinkin kun aineistoa on paljon, ryhmittelyä kannattaa jatkaa muutamia kertoja aineiston sisällön perusteella (kuva 5).

Ensimmäinen ryhmittely antaa yleiskuvan eri lausunnonantajien painotuksista ja keskeisistä näkemyksistä. Seuraavilla ryhmittelykerroilla alkavat jäsentyä tietyt teemoja koskevat näkemykset. Erilaisia ryhmittelytapoja kannattaa soveltaa luovasti mutta harkitusti.

Teemat ja sitaattit

Teemalista on hyödyllinen keino pilkkoa vuoropuheluaineisto pienempiin osiin. Suunnittelua ja arvioinnin toteuttamista tukevat näkemykset jäsenyivät yleensä muuttamaan keskeiseen teemaan (ks. liitteet 1 ja 2). Arvioinnin tekijät voivat käyttää teemalista arvioinnin tukena ja yhteysviranomaiset esimerkiksi lausuntoyhteenvedon runkona.

Suunnittelulähtöinen teemalista:

- 1) Näkemykset (asuin-/hanke)ympäristön **nykytilasta ja siihen liittyvistä ongelmista**.
- 2) Näkemykset hankkeen tai suunnitelman **lähtötiedoista**.
- 3) Näkemykset hankkeen **tavoitteista** ja/tai (asuin-/hanke)ympäristön toivottavasta tilasta.
- 4) Näkemykset hankkeen **hyödyistä ja haitoista**.
- 5) Näkemykset hankkeen **vaihtoehtoista**.
- 6) Näkemykset hankkeen **vaikutuksista** ja niiden kohdentumisesta.
- 7) Näkemykset hankkeen toteuttamiseen liittyvistä **epävarmuustekijöistä ja tiedon luotettavuudesta** (hallittavuus, pelot ja tulevaisuuden uhkakuvat).
- 8) Näkemykset **hankkeesta vastaavien, suunnittelijoiden tai arvioinnin tekijöiden toiminnasta** (toiveita ja kritiikkiä).
- 9) Näkemykset **suunnitelman puutteista** (selvitysten riittävyys).
- 10) Näkemykset **ongelmien ja epäkohtien ratkaisuksista**.

Nyt täytyykin katsoa, keitä kaikkia ohikulkutie on kiinnostanut ja mitä asioita he tuovat esiin...

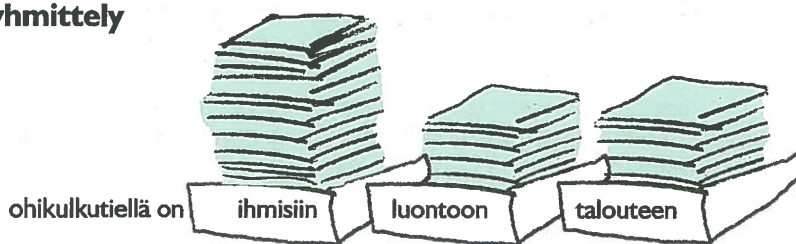
Kuva 5.

1. Ryhmittely

Viranomaisten lausunnossa oltiin sitä mieltä, että....

2. Ryhmittely

liittyviä asioita

3. Ryhmittely

talousnipun voi edelleen ryhmitellä

Huolellinen suunnittelija ryhmittelee saamansa aineiston, jotta kaikki esitetyt näkemykset tulee tunnistettua ja käsiteltyä.

Teemojen mukaan ryhmiteltyjen näkemysten sisältöä voidaan kuvaila aineistosta poimituilla sitaateilla. Sitaatteja voidaan käyttää myös perustelemaan johtopäätöksiä, esimerkiksi yhteysviranomaisen lausunnoissa. Lausunnosta tulisi käydä ilmi, millaisia luokitteluja sitaatit kuvaavat.

Aineistolähtöinen teemalista

Joissakin hankkeissa suunnittelunäkökulma voi ohjata liikaa teemojen valintaa, jolloin tärkeitä asiasisältöjä saattaa jäädä teemalistan ulkopuolelle. Esimerkiksi ristiriitoja herättäneissä useita vuosikymmeniä kestäneissä suunnitteluprosesseissa näkemykset voivat koskea perustavia sosiaalisia ja oikeudellisia kysymyksiä, joilla on merkitystä hanketta koskevassa päätöksenteossa.

Aineistoa ryhmiteltäessä saattaa nousta esiin teemoja, joita käytännön suunnittelunäkökulmasta ei välttämättä tulisi etsineeksi. Esimerkiksi Vuotoksen tekojärvihankkeen muistutusaineistossa (Peuhkuri 1995) asumiseen ja kiinteään omaisuuteen sekä toimeentuloon kohdistuvien vaikutusten lisäksi ”henkiset haitat ja menetykset” osoittautui keskeiseksi teemaksi. Teemaan ryhmiteltyjä näkemykset koskivat mm. seuraavia asioita:

Esimerkki aineistolähtöisestä teemalistasta:

- Koti/kotiseutu/ paikallisidentiteetti/ juuret
- Kulttuuriperintö/-arvot
- Oman työn/ elämäntyön menetys
- Maiseman menetys
- Henkinen terveys ja tasapaino/ oman arvon tunto/ yleinen viihtyvyys/ tunnearvot
- Epävarmuus/ tulevaisuuden uhkat/ epätietoisuus

Aineistolähtöisessä teemalistassa näkemysten sisältö yritetään kattaa mahdollisimman laajasti. Aineistoa luettaessa näkemyksiin merkitään kyseessä oleva teema. Samaa teemaa koskevat näkemykset ryhmitellään sen jälkeen kuten edellä suunnittelulähtöisessä ryhmittelyssä.

Aineistolähtöisen teemalistan kokoaminen saattaa olla suunnittelulähtöistä työläämpää. Se voi kuitenkin tuoda esille suunnittelussa tai vaikutusten arvioinnissa tärkeitä näkökulmia, joihin ei ehkä ole kiinnitetty riittävästi huomiota.

Tyypit ja yleistykset

Joukko teemoittain ryhmiteltyjä näkemyksiä houkuttelee tekemään yleistyksiä. Yleistämisen tulisi tiivistää joukko samaa teemaa koskevia näkemyksiä perustellusti ja mielekkäästi. Tyyppi voidaan muodostaa kahdella eri tavalla (kuva 6):

1) Autenttinen:

- yhden alkuperäisen näkemyksen sisältävä tyyppi esimerkkinä laajemmasta aineiston osasta.

2) Yhdistetty:

- mahdollisimman yleinen; mukaan on otettu vain sellaisia asioita, jotka esiintyvät suurella osalla tai kaikissa näkemyksissä.

Autenttisessa tyypittelyssä voidaan ottaa tyypillinen lause edustamaan useaa tavoitetta

Kuva 6.

Teemana hankkeen tavoitteet

Kunnanhallitus:

Meluselvityksistä ty-
lee ilmetä selkeästi
ohjearvojen mukaiset
melualueet (melun e-
vivalenttitasot päi-
vällä ja yöllä). Eri
vaihtoehtoissa melu-
altistuvien ihmisten
määrä tulee esittää
mahdollisimman sel-
keästi ja yksiselit-
teisesti. Nykyisen ti-
parantamista koske-
vassa vaihtoehdossa
tulee olla tavoitte-
sellainen ratkaisu,
joka on liikenteel-
lisesti riittävän
tehokas tukeakseen

Työvoima- ja elinkainokeskus:

Tieliikenneonnetto-
ien torjumiseen ja
haittojen pienen-
tämiseen tähtäävät
toimenpiteet kohdi-
sivat Lipukkalan sijavesialueiden pinta-
yritysten tuottavuu-
ja kilpailukyvyyn kolosuhteet selvittää

Tyyppi: Nykyisen tien parantamista
koskevassa vaihtoehdossa tulee olla
tavoitteena sellainen ratkaisu, joka on
liikenteellisesti riittävän tehokas
tukeakseen alueen taloutta ja on
ympäristövaikutuksiltaan hyväksyttävä.

Yhdistetty tyypittely toteutetaan yhdistämällä useita lausuntoja keskimääräiseksi lausunnoksi, joka edustaa koko joukkoa

Teemana hankkeen vaikutukset

Festivaaliyhdistyksen

muistiosta poimittua

Musiikkifestivaalimme

ta viime vuosie-

ja olivat paranem-

pä, etenkin ulkop-

lisen hoitajien tu-

keen, mutta turv-

an

nen

a

ta

K

a

ke

di

ti

vä

sen

tu

Kylätoimikunnan lausunnosta:

Festivaalien järjes-

telyvastuu on tu-

tervetulleen lis-

vaihtelun muutoi-

viljelyksessä ra-

liseen aikaan. E-

vähensyä niitä l-

tuloja, mitä on

peltojen vuokraa

erityisesti Kirk-

annan läheisyys-

peltojen käyttö

festivaalien aik-

ivät ole heiken-

atoja, sen ovat

vuoden kokemukse-

soittaneet.

Tällainen määrä ryhmiteltyä
materiaalia, miten tästä nyt saa
mitään tolkkua!

Lipukkalan

kotiseutuyhdistys

Lipukkalan

maamiestalon tuho on

koko seutuumme kos-

ketta.

Tyyppi:

Alueen henki tuhoutuu

1980- ja 1990-luvun

merkitykset ja arvot

ovat olennainen osa

isiamme meille

välittämää histori-

aa. Maamiestalon

liittyvä teollisuus-

historiallinen kyt-

**Ammattitaitoinen suunnittelija tunnistaa
eri näkökulmia. Tyypittelyn tarkoituksena
on tiivistää joukko tiettyjä teemaa koskevia
näkemyskäs.**

Yleistämiseen on aina syytä suhtautua kriittisesti. Vaarana on, että tyy-
pit irtautuvat vuoropuhelussa alkuperäisestä asiayhteydestään. Ne voivat
muuttua yleisiksi totuuksiksi, joita vuoropuheluun osallistuvat eivät enää
kykene kyseenalaistamaan.

Yleistämisen tarkoituksena on kuvata vuoropuheluaineistoa laajasti ja sil-
ti mielenkiintoisesti. Parhaimmillaan tyyppilliseen näkemykseen kiteytyy jokin
erityinen näkemyseroja selittävä tarkastelutapa eli näkökulma. Eri näkökulmi-
en arvostaminen on tärkeää ja rikastuttaa suunnittelua.

Taulukointi

Tarvittaessa näkemykset voidaan esittää tyypeihin ryhmiteltynä taulukkomuo-
dossa. Esimerkiksi eri ryhmille ominaisia näkemyksiä voidaan taulukossa ver-
rata keskenään. Taulukkoon on mahdollista laskea tyyppejä edustavien näke-
mysten lukumäärä koko aineistossa. Numeroiden tarkoituksena on kuitenkin
vain tunnistaa merkittävimmät näkemyserot, ei laskea näkemyksiä.

Esimerkki:

Kun tarkasteltavana teemana oli Lipukkalan ohitustiehankkeen vaikutukset, vuo-
ropuheluaineistosta oli tunnistettavissa kolme keskeistä näkemystyyppiä. Int-
ressiryhmien mielipiteissä ja lausunnoissa tyyppejä esiintyi seuraavasti:

Ryhmä	Näkemystyyppi		
	”Alueen henki tuhoutuu”	”Melu ja päästöt lisääntyvät”	”Liikkuminen helpottuu”
Kylätoimikunnat	15	12	9
Autoilijat	2	7	17
Festivaaliyhdistyksen jäsenet	18	9	1
Aineistossa ko. tyy- pin näkemyksiä yhteensä	35	28	27

Taulukon perusteella voidaan todeta että:

- kylätoimikunnat ja festivaaliyhdistyksen jäsenet näkevät alueen hengen
tuhoutuvan hankkeen vaikutuksesta
- autoilijoille hanke merkitsee liikkumisen helpottumista

Ei kuitenkaan voida todeta että:

- näkemysten perusteella alueen henki tuhoutuu, koska kyseistä tyyppiä
esiintyi aineistossa eniten

Näkökulmat

7

Miten näkökulma vaikuttaa näkemyksiin?

Tarkastelutapa eli näkökulma vaikuttaa siihen, millaisiksi yksittäiset näkemykset kullakin ryhmällä ja osapuolella muodostuvat. Näkökulmat eivät aina mene yksiin edustuksellisten ryhmien ja virallisten organisaatioiden edustamien näkemysten kanssa. Voidaan esimerkiksi kysyä, edustavatko asukasyhdistyksen lausunnossaan esittämät näkemykset riittävän hyvin alueen eri asukasryhmiä.

Kaikki ryhmät eivät ole YVA-menettelyssä järjestäytyneet intressiryhmitse. Kuitenkin myös ns. heikot intressit olisi tärkeää ottaa arvioinnissa ja suunnittelussa huomioon. Vuorovaikutustilanteissa sama ihminen voi edustaa useampaa kuin yhtä näkökulmaa esimerkiksi sen mukaan, mitä roolia hän kyseisellä hetkellä edustaa. Usein elämäntilanne vaikuttaa siihen, mitkä asiat asianosainen kokee esimerkiksi hankkeen hyötyjä ja haittoja punnittaessa muita tärkeämmiksi.

Näkökulmat eivät ole aina palautettavissa yksilön tai ryhmän fyysisiin ominaisuuksiin. Sama näkökulma voi myös yhdistää eri intressiryhmiä. Niinpä näkökulmien avulla on mahdollista keskustella enemmän asioista kuin henkilöistä. Näkökulmien tunnistaminen antaa paremmat edellytykset sovittaa yhteen suunnittelun tai YVAn aikana mahdollisesti syntyviä ristiriitoja.

Esimerkkejä eri näkökulmista:

- Talous ja elinkeinoelämä – hyvinvointi ja elämänlaatu
- Kylän perinteitä vaalivat – uudistusmieliset
- Tien varren asukkaat – keskustaaajamassa asuvat
- Yrittäjät – asukasaktiivit
- Perheenäidit – autoilevat isät
- Henkilöautoilijat – julkisen liikenteen käyttäjät
- Lapset – nuoret – keski-ikäiset – vanhukset
- Liikkumisrajoitteiset – polkupyöräilijät
- Opiskelijat – työssäkäyvät – työttömät

YVAssa näkökulmat voivat toimia esimerkiksi seuraavin tavoin:

Eri näkökulmista sama asia näyttäytyy eri valossa

- Tiettyä näkökulmaa edustavat ryhmät tai osapuolet tarkastelevat jotakin hanketta tai arviointia koskevaa asiaa kukin omasta näkökulmastaan, jolloin näkemykset asiasta ovat vahvasti erilaiset (puhuvat toistensa yli)

Näkökulma vaikuttaa asianosaisten tekemiin tulkintoihin ja tiedon perillemenoon

- Kun hankkeesta vastaava tai arvioinnin tekijä esittävät vuorovaikutustilanteessa tietoa hankkeesta ja vaikutusten arvionnista, eri näkökulmat säätelevät tiedon vastaanottoa

Näkökulma dominoi vuoropuhelua

- Vuorovaikutustilanteessa jokin näkökulma voi olla muita vahvempi tai edustavampi; esim. hankkeesta vastaavan tiedolliset resurssit ovat asianosaisiin nähden usein ylivoimaisia, mistä syystä suunnittelunäkökulma voi domioida tilannetta.

Osallistumisen ja vuorovaikutuksen merkittävä tehtävä on, että eri näkökulmat pääsevät suunnittelussa ja ympäristövaikutusten arvioinnissa tasapuolisesti esiin.

Näkökulmien tunnistaminen

Näkökulmaa voi verrata kehykseen: se rajaa osan todellisuudesta näkökulman ulkopuolelle. Jos eri näkökulmia ei vuorovaikutustilanteessa tunnista, toisten osapuolten näkemyksiä voi olla vaikea ymmärtää.

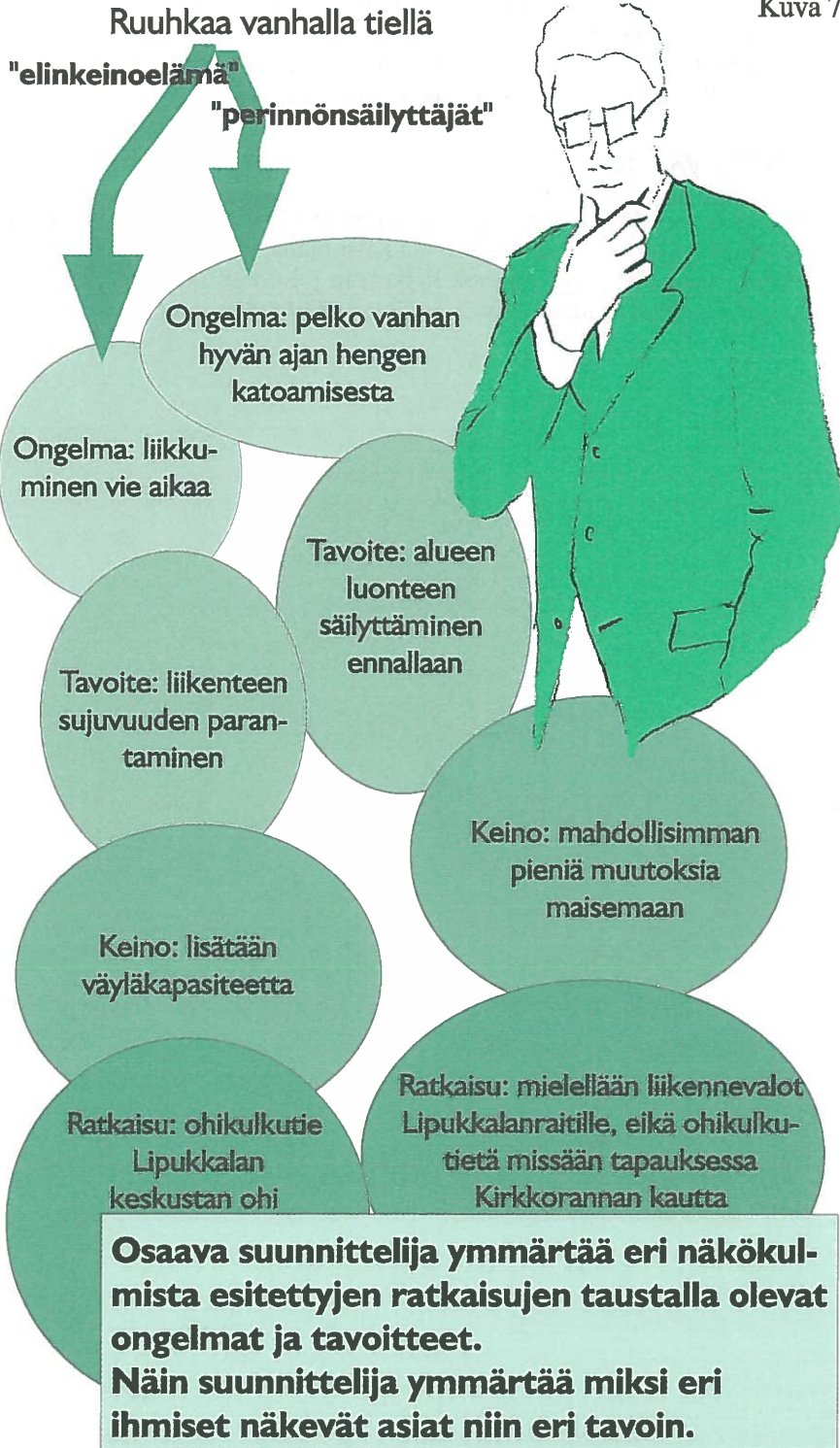
Vuorovaikutuksen onnistumiseksi asioita pitäisi kyetä katsomaan myös muiden osapuolten kannalta. Se on mahdollista tutustumalla toisten näkemyksiin ja vertailemalla omia näkemyksiään niihin. Tarvittaessa pitäisi myös voida kyseenalaistaa itsestäänselvinäkin pidettyjä näkemyksiä. Esimerkiksi julkista keskustelua voi hallita jokin näkökulma, joka saattaa antaa liian yksipuolisen kuvan hankkeen tarkoituksesta tai suunnittelutilanteesta.

Omia näkemyksiään kannattaa aina pelitata yleisiin totuuksiin ja arvioida niiden paikkansapitävyyttä. Teemojen ja tyyppien muodostaminen yleensä jo auttaa tunnistamaan eri näkökulmia. Vuoropuhelutilanteissa kannattaa myös kiinnittää huomiota puheenvuorojen johdonmukaisuuteen. Vuoropuhelussa saatetaan ilmetä myös asioita, joihin jotkut asianosaisista suhtautuvat norminomaisesti.

Ristiriitaiset näkemykset saattavat viitata siihen, että asianosainen tarkastelee samaa asiaa kahdessa eri roolissa, vaikkapa autoilijana ja perheenäitinä. Norminomaisesti johonkin asiaan suhtautuva tietää, että on mahdollista toimia toisinkin, mutta tunnistaa itsessään houkutuksen käyttäytyä toisin:

Kuva 7.

- "Jokaisenhan tulee olla huolissaan omasta pihastaan. En kuitenkaan voi hyväksyä sitä, että..."
- "Näinhän kaikki aina sanovat, mutta tätä mieltä nyt kuitenkin olen."
- "Edellä sanotusta huolimatta olen sitä mieltä, että..."

Päättelyketjut

Eri näkökulmista katsoen ongelmat, tavoitteet ja ratkaisut muodostuvat eri tavoin. Näkökulmaa voidaan kuvata katsomalla, millaisia ongelmia, tavoitteita ja ratkaisuja näkemyksissä kytketään johdonmukaisesti yhteen. Näiden yhdistelmiä voidaan havainnollistaa päättelyketjuina (kuva 7).

Argumentaatio

Suunnittelun ja YVA-prosessin aikana on joskus tilanteita, joissa varmoja itsestäänselviä ratkaisuja on vaikea löytää. Useimmiten on kuitenkin mahdollista löytää jokin järkevä ja perusteltu ratkaisu, jonka mahdollisimman moni osapuolista voi hyväksyä.

Järkevän ja perustellun ratkaisun etsiminen

Argumentaatio eli yleisön vakuuttaminen on ratkaisuun suuntautuva vuoropuhelun muoto. Sen tavoitteena on lisätä jonkin näkemyksen tai näkemysten hyväksyttävyyttä käyttämällä hyväksi määrättyjä keskustelun sääntöjä. Argumentaatio on syytä erottaa retoriikasta, jossa voidaan käyttää hyvin monenlaisia kielellisiä suostuttelukeinoja jonkin tavoitteen saavuttamiseksi.

Argumentaatio edellyttää näkemyksen tai näkemysten omaksumista ja puolustamista järkevästi ja perustellusti. Argumentti vastaa kysymykseen, miksi toisen osapuolen tulisi hyväksyä kyseinen näkemys. Rehellinen argumentoi- jakin saattaa esittää väärää tietoa. Voidaan kuitenkin odottaa, että hän uskoo itse näkemyksensä ja sitä koskevat perustelut.

Oman näkemyksen arvioiminen

Argumentoijan tulisi osoittaa, kuinka hän on päätenyt näkemykseensä ja miksi pitää sitä tärkeänä. Näkemysten perusteleminen antaa argumentoijalle itselleenkin mahdollisuuden arvioida omia näkemyksiään.

Hyvä argumentoija oppii kuuntelemaan paremmin muita osapuolia. Hän voi ymmärtää näkemyksissä olevia eroja ja samankaltaisuuksia sen sijaan, että pyrkisi yksipuolisesti ajamaan omaa näkemystään muiden edelle. Mikä tahansa vuoropuhelu voi epäonnistua, jos se muuttuu muutaman vahvimman puhujan väliseksi väittelykilpailuksi.

Vuoropuhelun onnistuminen

Asiasisällön lisäksi vuoropuhelun onnistumiseen vaikuttavat puhujan uskotavuus ja erilaiset tunteisiin vaikuttavat tekijät. Näkemyksiin liittyy joskus voimakkaita tunteita ja taustaoletuksia, jotka voivat häiritä vuoropuhelua. Vuoropuhelu juuttuu helposti paikalleen, jos osapuolet toistavat yhtä ja samaa näkemystä suostumatta kuuntelemaan muita.

Vuoropuhelun jumiutuessa tilaisuuden vetäjän tai puheenjohtajan on syytä täsmentää, mistä vastakkaisissa näkemyksissä on perimmältään kyse. Tilanteen ratkaisemiseksi voi olla tarpeen hankkia uutta tietoa, joka voi auttaa

ulos umpikujasta. On mahdollista myös kysyä, mitkä tiedot voisivat saada toisen osapuolen muuttamaan näkemyksiään. Esimerkiksi pareittain tai pienryhmässä voidaan selvittää, mistä näkemyseroista on kysymys. Osapuolet pääsevät siten eläytymään vastapuolen ajatteluun.

Joskus tilanne voi ratketa siten, että toisen osapuolen näkemyksiä kuuntelee ikään kuin ensimmäistä kertaa osana laajempaa kokonaisuutta. Näkemyksen esittäjälle tehdyt ”tyhmät kysymykset” osoittavat kuulijan olevan kiinnostunut asiasta. Kysymykset kuuluvat yleensäkin hyvään vuoropuheluun. Julistava yksinpuhelu tai esitelmöinti saattaa sen sijaan aiheuttaa kuulijoissa ärtymystä ja vastareaktioita, mikä haittaa vuoropuhelua.

Vinkkejä järkevään keskusteluun

Vuoropuhelun edistämiseksi osallistujia voi pyytää tuomaan oma ajattelunsa selkeästi esille: mikä näkemys on, mitkä ovat sen perustelut, ja millaisen päättelyn kautta siihen on päädytty.

Aina kannattaa myös selvittää, millaisiin tavoitteisiin ja tarpeisiin näkemykset kulloinkin liittyvät. Hyvä argumentoija ei vääristele toisen osapuolen vastakkaisia näkemyksiä eikä mene keskustelussa henkilökohtaisuuksiin. Näkemysten tueksi voi pyytää aina konkreettisia esimerkkejä.

Vuoropuhelun onnistumiseksi:

- Omia näkemyksiään ei kannata esittää lopullisina ja muuttumattomina; muidenkaan näkemyksiä ei tarvitse tulkita sellaisina
- Kaikki osallistujat pitävät toisiaan tasapuolisina keskustelukumppaneina
- Yksimielisyyttä ei tavoitella pakon, vaan vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden (keskusteluyhteisön) avulla
- Hyväksytään tarvittaessa joku ulkopuolinen taho tai kolmas osapuoli tilanteen sovittelijaksi

Johtopäätöksistä

Yrityksen, yhdistyksen tai organisaation näkökulma vaikuttaa helposti argumentaatioon ja siihen, millaisia johtopäätöksiä yritys, yhdistys tai organisaatio viime kädessä tekee vuorovaikutuksen tuottamasta aineistosta. Aineiston luokittelussa ja näkemysten jäsentelyssä pitäisikin tiedostaa, millä tavoin tekijä itse on taipuvainen tarkastelemaan asioita.

Varsinkin organisaation eri sektoreihin tai toimialoihin perustuva aineiston ryhmittely voi tuottaa yksipuolisia johtopäätöksiä. Mielipiteiden luokittelu näyttää kyllä selkeältä, kun se on yhdestä näkökulmasta tehty. Näkökulmien ja päättelyketjujen tunnistaminen edistää suunnittelun moniarvoisuutta ja mahdollistaa järkevän keskustelun erilaisista näkemyksistä. Ennen kaikkea keskeiset näkemyserot saadaan kirjatuksi arvioinnin jälkeiseen päätöksentekoon.

Oppaan keskeistä sanastoa

(Ks. Suomen kielen perussanakirja. 1.-2. painos. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 55. Valtion painatuskeskus, Helsinki 1990)

Arvioinnin tekijä

- yleensä hankkeesta vastaavan palkkaama, esim. konsultti

Asianosainen

- henkilö, jolle jokin asia kuuluu, osapuoli, osallinen
- YVA-menettelyssä ne, joiden oloihin tai etuihin hanke saattaa vaikuttaa
- vrt. osallinen (uusi maankäyttö- ja rakennuslaki)

Intressi

- etu, pyyde, tavoite

Intressiryhmä

- eturyhmä

Mielipide

- käsitys, kanta, otaksuma, arvelu, luulo

Näkemys

- asennoitumis- t. suhtautumistapa, käsitys t. katsomus, omakohtaiseen oivaltamiseen perustuva hahmotustapa, siihen perustuva omaleimaisuus

Näkökulma

- tarkastelutapa, näkökanta, perspektiivi

Teema

- aihe, määrää aihe; keskeinen, johtava ajatus, perusidea
- kielessä se, josta lauseessa jotakin sanotaan

Tyyppi

- tiettyjen ominaisuuksien kokonaisuus, joka on tunnusomainen jonkin ryhmän kaikille jäsenille
- niiden mukaan luokitetut yksilöt tai ryhmät

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta (267/1999)

Määritelmiä 2§

Ympäristövaikutus

- hankkeen tai toiminnan aiheuttamat välittömät ja välilliset vaikutukset Suomessa ja sen alueen ulkopuolella:
  - a) ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen;
  - b) maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen;
  - c) yhdyskuntarakenteeseen, rakennuksiin, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön;
  - d) luonnonvarojen hyödyntämiseen; sekä
  - e) a-d alakohdassa mainittujen tekijöiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

- 2. luvun mukainen menettely, jossa selvitetään ja arvioidaan tiettyjen hankkeiden ympäristövaikutukset ja kuullaan viranomaisia ja niitä, joiden oloihin tai etuihin hanke saattaa vaikuttaa

Ympäristövaikutusten arviointiohjelma

- hankkeesta vastaavan laatima suunnitelma tarvittavista selvityksistä sekä arviointimenettelyn järjestämisestä

Ympäristövaikutusten arviointiselostus

- asiakirja, jossa esitetään tiedot hankkeesta ja sen vaihtoehtoista sekä yhtenäinen arvio niiden ympäristövaikutuksista

Hankkeesta vastaava

- toiminnanharjoittaja tai se, joka muutoin on vastuussa tässä laissa tarkoitetun hankkeen valmistelusta ja toteuttamisesta

Yhteysviranomainen

- asetuksella säädettävä viranomainen, joka huolehtii siitä, että hankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettely järjestetään

Osallistuminen

- vuorovaikutusta ympäristövaikutusten arvioinnissa hankkeesta vastaavan, yhteysviranomaisen, muiden viranomaisten sekä niiden välillä, joiden oloihin tai etuihin hanke tai suunnitelma saattaa vaikuttaa

Kiitokset

Vuorovaikutuksen jäsentäminen ympäristövaikutusten arvioinnissa -projekti alkoi toukokuussa 1997. Projektin rahoitti ympäristöministeriö, jossa hankkeesta vastasi ylitarkastaja Seija Korhonen. Ohjausryhmään kuuluivat Seija Korhonen ja Katri Tulkki ympäristöministeriöstä, Anne Vehmas Tampereen Viatekista, Marketta Kyttä Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksesta sekä Helena Valve ja Raino Kukkonen Suomen ympäristökeskuksesta.

Projektiin valittiin kaksi esimerkkihanketta: Kehä I:n kehittäminen Espoon alueella sekä Kokemäenjoen keskiosan ja Loimijoen alaosan tulvasuojeluhanke. Kiitän kaikkia näissä hankkeissa mukana olleita, jotka auttoivat projektia eteenpäin.

Joulukuussa 1998 järjestettiin seminaari, jossa opasluonnosta kommentoivat Reijo Kukkonen Kaakkois-Suomen tiepiiristä, Maarit Saari Uudenmaan tiepiiristä, Markku Pyy Ratahallintokeskuksesta, Sakari Grönlund LT-konsulteista, Mika Pohjonen Energia-Ekono Oy:stä, Mirja Kosonen Maa ja Vesi Oy:stä, Jari Mannila SITO-yhtiöistä, Timo Peuhkuri Turun yliopistosta, Päivi Karvinen Rauman kaupungista sekä Eero Kaakinen Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksesta, Jorma Jantunen ja Varpu-Leena Saastamoinen Uudenmaan ympäristökeskuksesta.

Rauno Sairinen Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksesta ja Reima Petäjäjärvi Tielaitoksesta antoivat oppaan käsikirjoituksesta asiantuntijalausunnot.

Useat henkilöt ovat tukeneet työtä projektin eri vaiheissa, ja erityisesti heitä haluaisin kiittää. Mikael Hildén, Helena Valve, Marjaleena Kosola, Raino Kukkonen ja Ulla Huimala SYKE:n ohjauskeinoyksiköstä tarjosivat keskusteluyhteisön, jota ilman opas ei olisi valmistunut. Erityiskiitos kuuluu Tapani Kauppiselle, joka kuvituksillaan antoi oppaalle ilmeen.

Tutkimustyö on parhaimmillaan vuorovaikutusta - toisinaan se on vuorovaikutusta parhaimmillaan.

Suomen ympäristökeskuksessa kesäkuussa 1999
Risto Haverinen

Kirjallisuutta

Argumentaatio, suunnittelu ja kommunikatiivisuus

- Healey, Patsy. 1993. The Communicative Work of Development Plans. *Environment and Planning B: Planning and Design* 20, s. 83-104.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.). 1998. Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot. Gaudeamus, Helsinki.
- Lapintie, Kimmo. 1997. Analysing and evaluating argumentation in planning. *Environment and Planning B: Planning and Design*, vol 24.
- Lapintie, Kimmo. 1997. Argumentaatio, retoriikka ja relativismi. *Janus* 5:(2) 1997. s. 149-168.
- Lapintie, Kimmo. 1997. Ekologinen kaupunki - konfliktista kommunikaatioon. *Yhteiskuntasuunnittelu* 35:3, s. 9-25.
- Nyholm, Marja-Liisa. 1996. Osallistuvan suunnittelun kommunikatiivisuudesta - teoreettinen katsaus. *Yhteiskuntasuunnittelu* 34:1, s.22-31.
- Summa, Hilkka. 1989. Hyvinvointipolitiikka ja suunnitteluretoriikka: Tapaus asuntopolitiikka. *Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A 17*. Teknillinen korkeakoulu, Espoo.

Ihmisiin kohdistuvat vaikutukset, sosiaalisten vaikutusten arviointi, tiedonhankinta, tutkimus ja kehittäminen, oppaat

- Freudenburg, William R. 1986. Social Impact Assessment. *Annual Reviews Sociology* 12, 451-478.
- Jokinen, Pekka & Raivola, Petri & Kamppinen, Matti. 1994. Sosiaalisten vaikutusten arviointi: yhteiskuntatiedettä, sosiaaliteknologiaa ja ympäristöpolitiikkaa. *Alue ja ympäristö* 23:1, s. 5-15.
- Juslén, Jyri. 1995. Sosiaalisten vaikutusten arviointi (SVA). Monipuolisempaan suunnitteluun. *Stakes, raportteja* 180. Helsinki.
- Koivujärvi, Susanna & Kantola, Ismo & Mäkinen, Päivi. 1998. Sosiaalisten vaikutusten arviointi energia-alan hankkeissa. IVO-yhtiöt, tutkimusraportteja IVO-A-03/98. Vantaa.
- Kontio, Panu & Manner, Anna-Leena (toim.). 1997. Ympäristövaikutusten arvioinnin sosiaalinen ulottuvuus. Sosiaali- ja terveysministeriön, ympäristöministeriön, STAKESin ja SYKEN yhteisseminaari 10.6.1996. Suomen ympäristökeskuksen moniste 63. Helsinki.
- Peuhkuri, Timo. 1995. Vuotoksen tekojärvihankkeen sosiaaliset vaikutukset. Vesi- ja ympäristöhallituksen monistesarja, nro 644. Helsinki.
- Sairinen, Rauno. 1992. Sosiaalisten vaikutusten arviointi. *Yhteiskuntasuunnittelu* 30:3, s. 9-20.
- SVA-opas. Käytännön näkökulma sosiaalisten vaikutusten arviointiin. 1995. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 1995:2. Helsinki.

Tallskog, Lasse (toim.). 1997. Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi. Neuvottelupäivät Kuopiossa, Oulussa ja Hämeenlinnassa keväällä 1997. Suomen ympäristökeskuksen moniste 103. Helsinki.

Välimäki, Johanna. 1997. Sosiaalisten vaikutusten arviointi (SVA) YVA-lain osana: Arvioinnin kohteina osa Uudenmaan ympäristöohjelma 2005:stä ja tiehankkeita. Uudenmaan ympäristökeskus, monisteita nro 23. Helsinki.

Laadullinen tutkimus, menetelmät, laadullisten aineistojen analyysi ja tulkinta

Alasuutari, Pertti. 1994. Laadullinen tutkimus. 2. uud. painos. Vastapaino, Tampere.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena. 1993. Teemahaastattelu. 6. painos. Yliopistopaino, Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula. 1997. Tutki ja kirjoita. 3. painos. Kirjayhtymä Oy, Helsinki.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero. 1993. Diskurssianalyysin aakkoset. Vastapaino, Tampere.

Lincoln, Yvonna S. & Guba, Egon G. 1985. Naturalistic Inquiry. Sage Publications. Beverly Hills, London, New Delhi.

Lonkila, Markku. 1993. Tietokoneavusteinen kvalitatiivinen analyysi. Lisensiaattityö, Helsingin yliopiston sosiologian laitos, tammikuu 1993.

Luoma, Pentti. 1999. QSR NUD*IST 4.0 -tietokoneohjelma laadullisen tutkimuksen apuvälineenä - johdatusta ohjelman käyttöön. Käyttätymistieteiden laitos/ Sosiologian ja ympäristötutkimus. Yliopistopaino, Oulu.

Marshall, Catherine & Rossman, Gretchen B. 1995. Designing Qualitative Research. Sage Publications, Thousand Oaks, London, New Delhi.

Mäkelä, Klaus (toim.). 1990. Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Gaudeamus, Helsinki.

Silverman, David. 1997. Interpreting Qualitative Data. Methods for Analysing Talk, Text and Interaction. 3. repr. Sage Publications, London, Thousand Oaks, New Delhi.

Syrjälä, Leena & Ahonen, Sirkka & Syrjäläinen, Eija & Saari, Seppo. 1995. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. 1.-2. painos. Kirjayhtymä Oy, Helsinki.

Tamminen, Rauno. 1993. Tiedettä tekemään! Atena Kustannus Oy, Jyväskylä.

Mahdollisuuksien ikkuna, tavoitteet, toiveet, odotukset, näkemykset ja vaikuttaminen

Burningham, Kate. 1995. Attitudes, accounts and impact assesment. The Sociological Review 43:1, s. 100-122.

Kingdon, John W. 1989. Agendas, Alternatives and Public Policies. Scott, Foresman and Company, Glenview, Illinois; London, England.

Searle, John R. 1976. A classification of illocutionary acts. Language in Society 5, 1-23.

Näkemykset, hanketta tai suunnitteluprosessia koskevat näkemyserot

Raivola, Petri & Kamppinen, Matti. 1994. Kannattiko vauhkootua? Hiilivoimalan sijoituksen sosiokulttuurisia vaikutuksia. Turun yliopisto, Satakunnan ympäristötutkimuskeskus, SYKESARJA A 5. Pori.

Näkökulmat, päättelyketjut, kehykset

- Dale, Allan P. & Lane, Marcus B. 1994. Strategic Perspectives Analysis: A Procedure for Participatory and Political Social Impact Assessment. *Society and Natural Resources* 7:3, s. 253-267.
- Kyttä, Marketta (toim.). 1993. Naiset suunnittelussa. Seminaari 28. syyskuuta 1992, Kaupunkien talo, Helsinki. Ympäristöministeriö, kaavoitus- ja rakennusosasto, muistio 1/1993. Helsinki.
- Liikenneympäristön kokeminen. Kvalitatiivinen analyysi Klaukkalan, Kuhmon ja Rantasalmen muuttumisesta. Tielaitoksen tutkimuksia 1/1993. Helsinki.
- Malaska, Pentti & Kasanen, Pirkko. 1987. Ydinvoima - kohtalon kysymys? Kauppa- ja teollisuusministeriö, energiaosasto, sarja B:63. Helsinki.
- Nieminen, Matti. 1997. Kunta, kuntalainen ja valtio rakennuslain uudistuksessa. Eduskuntakeskustelun tarkastelua. *Yhteiskuntasuunnittelu* 35:2, s.13-31.
- Peuhkuri, Timo & Haverinen, Risto. 1998. Ympäristöongelmat paikallisena kysymyksenä. Teoksessa Keijo Koskinen (toim.), *Sosiologisia karttalehtiä. Matkaopas yhteiskunnan tutkimiseen*. Vastapaino, Tampere.
- Schön, Donald A. & Rein, Martin. 1994. *Frame Reflection. Toward the Resolution of Interactable Policy Controversies*. BasicBooks, A Division of Harper Collins Publishers.
- Valve, Helena. 1999. Frame Conflicts and The Formulation on Alternatives: Environmental Assessment of an Infrastructure Plan. *Environmental Impact Assessment Review* 19(1999), s. 125-142.

Oppimisprosessi, näkemysten kyseenalaistaminen, toimintatutkimus

Argyris, Chris & Putnam, Robert & McIn Smith, Diana. 1987. *Action Science. Concepts, Methods and Skills for Research and Intervention*. Jossey-Bass Publishers, San Francisco, London.

Osallistuminen ja vuorovaikutus, suunnittelu ja käytännön järjestäminen, tutkimus ja kehittäminen, kokemukset, oppaat

- Karvinen, Päivi. 1997. Kansalaisten kokemuksia YVA-menettelyyn osallistumisesta. Suomen ympäristö 138. Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Kuismin, Anne. 1994. Kansalaisten ja suunnittelijoiden vuoropuhelu Pasilanväylän yleissuunnittelussa. Tielaitoksen selvityksiä 20/1994.
- Kun haluat vaikuttaa. Osallistu elinympäristösi suunnitteluun. 1998. Ympäristöministeriö, Helsinki.

- Lehtonen, Markku. 1991. Kansalaisten osallistuminen tiensuunnitteluun. Muurla-Lohjanharu vaihtoehtoselvityksen arviointi. Tielaitoksen selvityksiä 37/1991. Helsinki.
- Näkökulmia vuorovaikutuksen kehittämiseen. 1995. Tielaitoksen selvityksiä 25/1995. Helsinki.
- Osallistavan suunnittelun opas. Luonnovara-ammattilaisille. 1997. Kirjoittajat: Teppe Loikkanen, Timo Simojoki ja Pauli Wallenius. Metsähallitus, Vantaa.
- Paldanius, Jari. 1997. Vuorovaikutteisen suunnittelun kokemuksia Suomessa. Suomen ympäristö 107. Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Vuoropuheluopas. 1997. Tielaitoksen selvityksiä 14/1997. Tielaitos, tie- ja liikennetekniikka. Helsinki.
- Vuoropuhelun huoneentaulu. 1998. Tielaitos, tiehallinto. Helsinki.

Suunnittelu, tutkimus ja kehittäminen, ohjeet

- Kaskinen, Juha. 1998. Tuhatta ja sataa Turusta Pietariin. Eurooppatie E18:n tiensuunnittelu ympäristövaikutusten arvioinnin käytäntönä. Turun yliopiston julkaisuja, sarja C osa 143. Turku.
- Koski, Katja & Hiedanpää, Juha. 1996. Osallistuvan suunnittelun kehittäminen: tarkastelukohteena Porin pohjoisen Satamatien suunnitteluprosessi. Turun yliopisto, Satakunnan ympäristöntutkimuskeskus, tutkimusraportti 6/1996. Pori.
- Sairinen, Rauno. 1994. Ympäristökonfliktit kuntien suunnittelussa ja päätöksenteossa. Suomen Kuntaliitto, ACTA 31. Helsinki.
- Tiehankkeiden suunnittelu. Suunnitteluprosessi. 1995. Tielaitos, tiehallinto. Helsinki.
- Valli, Raisa. 1998. (Ympäristö)vaikutusten arviointi liikennepoliittisessa suunnittelussa. Helsingin yliopisto, limnologian ja ympäristönsuojelun laitos. Helsinki.

Yhteiskunnallinen näkökulma, yhteiskuntatieteellinen ympäristötutkimus

- Juslén, Jyri. 1996. Ympäristövaikutuksiltaan edullinen yhdyskuntarakenne ja liikennejärjestelmä. Yhteiskunnallista näkökulmaa tarkasteleva esitutkimus. Stakes, aiheita 44/1996. Helsinki.
- Viinikainen, Tytti (toim.). 1997. Yhteiskuntatieteellinen ympäristötutkimus Suomessa. Katsaus tutkimusaloihin ja kirjallisuuteen. Suomen ympäristö 99. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Ympäristövaikutusten arviointi, tutkimus ja kehittäminen, ohjeet, arvioinnin laatu, suunnitelmat ja ohjelmat

- Alueellisten kehittämisohjelmien ympäristövaikutusten arviointi. 1999. Ympäristöministeriö ja sisäasiainministeriö, Helsinki.
- Hildén, Mikael & Ostamo, Eira & Rahikainen, Mika & Päivärinne, Anna-Mari. 1997. Arviointiselostusten laadunarviointi. Ympäristöopas 33, ympäristöpolitiikka. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Ohjeet suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista. 1998. Ympäristöministeriö, alueiden käytön osasto. Helsinki.

- Ostamo, Eira & Hildén, Mikael. 1998. YVA-yhteysviranomaisten lausuntojen laatu - ympäristövaikutusten arviointimenettelyt 1994-1997. Suomen ympäristö 184. Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Peuhkuri, Timo. 1997. Ympäristövaikutusten arviointi energia-alan ohjelmavalmistelussa. Tapaustutkimus hallituksen energiansäästöohjelman valmisteluprosessista. Suomen ympäristö 126. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Tiehankkeiden ympäristövaikutusten arviointi. Ohje suunnittelijoille. 1997. Tielaitos, tie- ja liikennetekniikka. Helsinki.

Liite I. Ote Liisa Ala-Lipukan haastattelusta

Tunnista seuraavasta haastattelumateriaalista sivun 28 teemalistan avulla ainakin neljä teemaa!

RH: Mitä tarkoitat tällä melulla?

LA-L: No kyllä ehkä just sillä lailla, olisiko se niin kuin sillälailla, että niin kun tällaiset, että jos olemassa jotkut normit, kuinka paljon saa niin kuin melua jossakin olla ja sitten sitä on niin kun pystytäkäänsä takamaan, että jossakin Lipukkalanraitilla esimerkiksi se melutaso ylittää sen 60, tai että se on 65 desibelin luottaa, ja kuitenkin normit sanovat, että se saisi olla enintään, onko se nyt 55 tuota päivällä ja 45 illalla. Niin tavallaan niin kun on tyydytty vaan siihen, ett' okei, kai te nyt tajuatte, ettei sitä voi, eihän sille asialle voi tehdä mitään, ja että joku, että sen ohikulkutien rakentaminen niin tuota, että se on niin järjettömän kallis hanke. Että tuota, että kyllä siinä on niin kun selvästi vaikeeta.

RH: Ohikulkutietähän perustellaan juuri tällä melu- ja liikenneturvallisuusasialla?

LA-L: Tämähän on ihan hassua, jo senkin takia, että tätä tietä halutaan tehdä keskelle meidän perinnemaisemaa, Kirkkorantaa ja Maamiestaloa. Halutaan säilyttää sitä maisemaa ja samalla ei ollenkaan haluta ottaa millään lailla huomioon sitä, mihin se tie tulee. Ihan kuin vasen käsi ei tietäisi mitä oikea tekee.

RH: Onko tällä Kirkkorannalla suuri merkitys kun tuntuu että kaikki puhuvat siitä?

LA-L: Tämä Kirkkoranta on kuuma peruna kun ohikulkutie linjataan keskustan ja rannan välistä ja siellä rannassa on Natura-aluevaraus niin että jos jossain sukset menee ristiin niin tässä juuri! Eihän ohikulkutietä ole mahdollista rakentaa vaikka Naturavarausta kavennettaisiinkin. Se on minusta silleen nyt että siinä paistaa taustalla se, että sinne halutaan kuitenkin ujuttaa niitä raskaita ratkaisuja siitä huolimatta, että ja tässä ehkä nyt on sitten se kompastuskivi, että halutaan kuitenkin tämän koko hankkeen taustalla pitää sellainen hyvin raskas vaihtoehto ja varauksilla ei ole mitään merkitystä, ihan kuin varaukset olisi toisille kuin ilmaa vain.

RH: Onko sellaisia asioita, jotka mielestäsi aiheuttavat ristiriitoja tämän tiensuunnittelun eri osapuolten välillä?

LA-L: On, aikataulu on minusta täysin ristiriitainen. Ei ole mitään järkeä tehdä arviointiohjelmia, joka tuota... Selostusta aletaan tehdä kun arviointiohjelmasta ei ole edes annettu lausuntoa. Minusta se on täysin ristiriitaista. Ja koko systeemin suuri heikkous, että niin kun, vaikuttaa ihan siltä, että tämä on vaan näennäisarviointi, tällä perusteella. Tosin ne joutuu sen ottamaan huomioon, mutta voi olla aika vaikeaa kuitenkin sitten pelata sitä, kun on jo lähes valmiit paperit, sitten pitäisikö ehkä tehdä jotain muuta. Sanoisin, että se on niin kun se perusristiriita, joka on meidän taholta tuotu esiin joka kokouksessa.

Liite 2. Suunnittelulähtöisiä teemoja

ote Liisa Ala-Lipukan haastattelusta

RH: Mitä tarkoitat tällä melulla?

Epävarmuus
(nro 7)

LA-L: No kyllä ehkä just sillä lailla, olisiko se niin kuin sillälailla, että niin kun tällaiset, että jos olemassa jotkut normit, kuinka paljon saa niin kuin melua jossakin olla ja sitten sitä on niin kun pystytäkään takaamaan, että jossakin Lipukalanraitilla esimerkiksi se melutaso ylittää sen 60, tai että se on 65 desibelin luottoa, ja kuitenkin normit sanovat, että se saisi olla enintään, onko se nyt 55 tuota päivällä ja 45 illalla. Niin tavallaan niin kun on tyydytty vaan siihen, ett' okei, kai te nyt tajuatte, ettei sitä voi, eihän sille asialle voi tehdä mitään, ja että joku, että sen ohikulkutien rakentaminen niin tuota, että se on niin järjettömän kallis hanke. Että tuota, että kyllä siinä on niin kun selvästi vaikeeta.

RH: Ohikulkutietähän perustellaan juuri tällä melu- ja liikenneturvallisuusasi-
alla?

Tavoitteet,
ristiriita
(nro 3)

LA-L: Tämähän on ihan hassua, jo senkin takia, että tätä tietä halutaan tehdä keskelle meidän perinnemaisemaa, Kirkkorantaa ja Maamiestaloa. Halutaan säilyttää sitä maisemaa ja samalla ei ollenkaan haluta ottaa millään lailla huomioon sitä, mihin se tie tulee. Ihan kuin vasen käsi ei tietäisi mitä oikea tekee.

RH: Onko tällä Kirkkorannalla suuri merkitys kun tuntuu että kaikki puhuvat siitä?

Lähtötiedot
(nro 2)

LA-L: Tämä Kirkkoranta on kuuma peruna kun ohikulkutie linjataan keskustan ja rannan välistä ja siellä rannassa on Natura-aluevaraus niin että jos jossain sukset menee ristiin niin tässä juuri! Eihän ohikulkutietä ole mahdollista rakentaa vaikka Naturava-
rausta kavennettaisiinkin. Se on minusta silleen nyt että siinä paistaa taustalla se, että sinne halutaan kuitenkin ujuttaa niitä raskaita ratkaisuja siitä huolimatta, että ja tässä ehkä nyt on sitten se kompastuskivi, että halutaan kuitenkin tämän koko hankkeen taustalla pitää sellainen hyvin raskas vaihtoehto ja varauksilla ei ole mitään merkitystä, ihan kuin varaukset olisi toisille kuin ilmaa vain.

RH: Onko sellaisia asioita, jotka mielestäsi aiheuttavat ristiriitoja tämän tien-
suunnittelun eri osapuolten välillä?

YVA:sta
vastaavien
toiminta
(nro 8)

LA-L: On, aikataulu on minusta täysin ristiriitainen. Ei ole mitään järkeä tehdä arviointiohjelmaa, joka tuota... Selostusta aletaan tehdä kun arviointiohjelmasta ei ole edes annettu lausuntoa. Minusta se on täysin ristiriitaista. Ja koko systeemin suuri heikkous, että niin kun, vaikuttaa ihan siltä, että tämä on vaan näennäisarviointi tällä perusteella. Tosin ne joutuu sen ottamaan huomioon, mutta voi olla aika vaikeaa kuitenkin sitten pelata sitä, kun on jo lähes valmiit paperit, sitten pitäisikin ehkä tehdä jotain muuta. Sanoisin, että se on niin kun se perusristiriita, joka on meidän taholta tuotu esiin joka kokouksessa.

Kuvailulehti

Julkaisija	Suomen ympäristökeskus	Julkaisu-aika Heinäkuu 1999
Tekijä(t)	Risto Haverinen	
Julkaisun nimi	Vuorovaikutuksen jäsentäminen ympäristövaikutusten arvioinnissa. Opas hankkeesta vastaaville, suunnittelijoille ja yhteysviranomaisille.	
Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut		
Tiivistelmä	<p>Oppaan tarkoituksena on tukea YVA-menettelyssä esiin tulevien näkemysten hyödyntämistä suunnittelussa. Tavoitteena on tunnistaa keskeiset hanketta tai suunnitteluprosessia koskevat näkemyserot osallistumisen ja vuorovaikutuksen tuottamasta aineistosta ja kirjata ne päätöksentekoa varten.</p> <p>Opas on tarkoitettu hankkeesta vastaaville, suunnittelijoille ja yhteysviranomaisille.</p> <p>Oppaan I osassa tarkastellaan vuorovaikutuksen jäsentämisen tavoitteita, näkemyserojen syitä sekä näkemysten hyödyntämistä arvioinnin eri vaiheissa. Oppaan II osassa esitellään laadullisen tutkimuksen keinoja näkemysten jäsentelyyn ja näkemyserojen tunnistamiseen.</p>	
Asiasanat	Ympäristövaikutusten arviointi, Suunnittelu, Osallistuminen, Vuorovaikutus, Laadullinen tutkimus	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Ympäristöopas 64	
Julkaisun teema	Ympäristöpolitiikka	
Projektihankkeen nimi ja projektinnumero		
Rahoittaja/ toimeksiantaja		
Projektiryhmään kuuluvat organisaatiot		
	ISSN 1238-8602	ISBN 952-11-0532-1
	Sivuja 51	Kieli suomi
	Luottamuksellisuus Julkinen	Hinta 62 mk
Julkaisun myynti/ jakaja	Oy Edita Ab, asiakaspalvelu puh. (09) 5660 266, faksi (09) 5660 380	
Julkaisun kustantaja	Suomen ympäristökeskus	
Painopaikka ja -aika	Oy Edita Ab, Helsinki 1999	

Presentationensblad

Utgivare	Finlands miljöcentral	Datum Juli 1999
Författare	Risto Haverinen	
Publikationens titel	Analys av växelverkan i miljökonsekvensbedömning. Handledning för projektansvariga, planerare och kontaktmyndigheter.	
Publikationens delar/ andra publikationer inom samma projekt		
Sammandrag	<p>Syftet med handledningen är att främja utnyttjandet av de synpunkter som kommer fram i MKB-förfaranden. Målet är att identifiera de centrala meningsskiljaktigheterna om projektet eller planeringsprocessen samt att strukturera dessa för beslutsfattande. Materialet bygger på deltagande och växelverkan.</p> <p>Handledningen är avsedd för projektansvariga, planerare och kontaktmyndigheter.</p> <p>I del I av handledningen behandlas målen för analys av växelverkan, orsakerna till meningsskiljaktigheter samt utnyttjande av synpunkter i bedömningens olika skeden. I del II presenteras de medel som den kvalitativa forskningen har för analys av synpunkter och identifiering av meningsskiljaktigheter.</p>	
Nyckelord	Miljökonsekvensbedömning, planering, deltagande, växelverkan, kvalitativ forskning	
Publikationsserie och nummer	Miljöhandledning 64	
Publikationens tema	Miljöpolitik	
Projektets namn och nummer		
Finansiär/ uppdragsgivare		
Organisationer i projektgruppen		
	ISSN 1238-8602	ISBN 952-11-0532-1
	Sidantal 51	Språk finska
	Offentlighet Offentlig	Pris 62 mk
Beställningar/ distribution	Oy Edita Ab, kundservice tel. (09) 5660 266, telefax (09) 6550 380	
Förläggare	Finlands miljöcentral	
Tryckeri/ tryckningsort och -år	Oy Edita Ab, Helsingfors 1999	

Documentation page

Publisher	Finnish Environment Institute	Date July 1999
Author(s)	Risto Haverinen	
Title of publication	Analysing Interaction in Environmental Impact Assesments. Guide for Developers, Planners and Coordination Authorities.	
Parts of publication/ other project publications		
Abstract	<p>The purpose of the guide is to help planning make good use of different views that arise in Environmental Impact Assesment (EIA). Participation in EIA produces plenty of material. The aim of the guide is to help the identification of fundamental differences in views and viewpoints in documenting them for decision making.</p> <p>The guide is written for developers, planners and coordination authorities.</p> <p>Part I of the guide considers the aims of analysing interaction, the basis of different views, and their inclusion in the EIA process. Part II presents some basic qualitative methods for analysing the views and for identifying the main differences in these views.</p>	
Keywords	Environmental Impact Assesment, Planning, Participation, Interaction, Qualitative Research	
Publication series and numer	Environment Guide 64	
Theme of publication	Environmental policy	
Project name and number, if any		
Financier/ commissioner		
Project organization		
	ISSN 1238-8602	ISBN 952-11-0532-1
	No. of pages 51	Language Finnish
	Restrictions For public use	Hinta 62 FIM
For sale at/ distributor	Edita Ltd, customerservice tel +358 9 5660 266, telefax +358 9 5660 380	
Financier of publication	Finnish Environment Institute	
Printing place and year	Edita Ltd, Helsinki 1999	

Ympäristöopas

32. Saarikoski, Toni: Ympäristöhallinnon suunnittelu- ja rakentamistoiminnan laadunmittausopas. Suomen ympäristökeskus.
33. Hildén, Mikael; Ostamo, Eira; Rahikainen, Mika & Päivärinne, Anna-Mari: Arviointiselostusten laadunarviointi. Suomen ympäristökeskus.
34. Asuinkerrostalon ilmanvaihtojärjestelmän puhdistus ja säätö. Ympäristöministeriö.
35. Kurki, Pirjo & Lilja, Olavi: Rakennustuotteiden palotekninen hyväksyntä. Ympäristöministeriö.
36. Leppänen, Minna (toim.): Kaatopaikkojen tiivisterakenteet. Suomen ympäristökeskus.
37. Työsuojelu maa- ja vesirakennustoissa. Ympäristöministeriö.
38. Lapinlampi, Toivo: Pienet maapuhdistamon pumppaamot. Suomen ympäristökeskus.
39. Rakennusten paloturvallisuus - paloturvallisuus korjausrakentamisessa. Ympäristöministeriö.
40. Pouta, Eija & Heikkilä, Marjo: Virkistysalueiden suunnittelu ja hoito. Ympäristöministeriö.
41. Ympäristövaikutusten selvittäminen yleiskaavoituksessa. Ympäristöministeriö.
42. Eerola, Riikka: Ympäristölle vaarallisten kemikaalien markkinavalvonta. Suomen ympäristökeskus.
43. Asuinkerrostalotyömaan tarkastusasiakirja. Ympäristöministeriö.
44. Pitkäjärvi, Jyrki & Ruohonen-Lehto, Marja: Geenitekniikalla muunnettujen organismien ympäristövaikutusten arviointiohjeet. Suomen ympäristökeskus.
45. Syrjänen, Kimmo & Rytteri, Terhi: Uhanalaisten kasvien seuranta. Suomen ympäristökeskus.
46. Airaksinen, Outi & Karttunen, Krister: Natura 2000 luontotyyppiopas. Suomen ympäristökeskus.
47. Hur man utreder miljökonsekvenser i generalplanering. Ympäristöministeriö.
48. Haapasaari, Heli (toim.): Öljypäästöjen valvonta merellä. Alusten päästöjä koskevien todisteiden varmentaminen. Suomen ympäristökeskus.
49. Törnblom, Katariina: Elektroniikka-alan ympäristöopas -tietoa yrityksen materiaali- ja jäteasioista. Suomen ympäristökeskus.
50. Sorvari, Jaana & Assmuth, Timo: Saastuneiden alueiden riskinarviointi – mitä, miksi, miten. Suomen ympäristökeskus.
51. Kosteus rakentamisessa. RakMK C2 opas. Ympäristöministeriö.
52. Ylimmät vedenkorkeudet ja sortumariskit ranta-alueille rakennettaessa. Suomen ympäristökeskus.
53. Maansiirtokoneiden äänitehotason pikamittausmenetelmä. Ympäristöministeriö.
54. Työsuojeluohjeet veneiden käytössä. Ympäristöministeriö.
55. Työsuojeluohjeet jää- ja hyydepatojen torjunnassa. Ympäristöministeriö.
56. Työsuojeluohjeet sähkökoekalastuksessa. Ympäristöministeriö.
57. Työsuojeluohjeet vesi- ja ympäristönäytteenotossa ja mittauksissa. Ympäristöministeriö.
58. Työsuojeluohjeet moottorikelkan ja mönkijän käytössä. Ympäristöministeriö.
59. Jussila, Ilkka; Joensuu, Elina & Laihonen, Pasi: Ilman laadun bioindikaattoriseuranta metsäympäristössä. Ympäristöministeriö.
60. Laakso, Kaarina: Saastuneiden maiden tutkimiseen soveltuvia kenttämittareita. Suomen ympäristökeskus.
61. Ampumaratamelun mittaaminen. Mätning av buller från skjutbanor. Ympäristöministeriö.

YMPÄRISTÖ- POLITIikka

Vuorovaikutuksen jäsentäminen ympäristövaikutusten arvioinnissa

Opas hankkeesta vastaaville, suunnittelijoille
ja yhteysviranomaisille

Hankkeisiin ja suunnitelmiin liittyy paljon erilaisia näkemyksiä. Niistä keskustellaan tavallisesti ympäristövaikutusten arvioinnin (YVA) aikana. Mitä näkemykset ovat, ja mitä ne kertovat suunnittelijalle? Mistä näkemyserot yleensä johtuvat?

Opas kertoo, miten erilaisia näkemyksiä hyödynnetään suunnittelussa, ja millä tavoin keskeiset näkemyserot tunnistetaan päätöksentekoa varten.

ISBN 952-11-0532-1

ISSN 1238-8602

Oy EDITA Ab
PL 800, 00043 EDITA, vaihde (09) 56 601
ASIAKASPALVELU
puh. (09) 566 0266, telefax (09) 566 0380
EDITA-KIRJAKAUPAT HELSINGISSÄ
Annankatu 44, puh. (09) 566 0566
Eteläesplanadi 4, puh. (09) 662 801

9 789521 105326